Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЗВЯЗДА

Газета выдаецца са жніўня 1917 года

Орган Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР

19 чэрвеня 1991 г. СЕРАДА

№ 118 (21646)

Цана 10 кап.

Чалавек і яго справа

Гэтыя здымкі знаёмяць з хірургам Эдуардам Іванавічам ТРУБЕЦКІМ і перавязачнай медсястрой Аляксандрай Ануфрыеўнай ГОТА з Мінскай чацвёртай клінічнай бальніцы. Яны працуюць у адным з самых цяжкіх аддзяленняў—гноевай хірургіі. Амаль трыццацігадовы стаж кожнага з іх, а таксама высокі прафесіяналізм дае падставу сцвярджаць: менавіта такім спецыялістам абавязаны тысячы былых пацыентаў гэтай бальніцы. За выратаванае жыццё і здароўе, за чуласць і дабразычлівасць шчыра дзякуюць ім людзі.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

МІНСК

ЗАПРАШЭННЕ ДА ДЫЯЛОГА

У ЦК Кампартыі Беларусі ўстаноўлены тэлефоны прамой сувязі. Калі вы хочаце задаць пытанні і атрымаць адказы па праблемах, якія вас цікавяць, унесці прапановы, выказаць заўвагі, параіцца — званіце па тэлефонах 29-36-61, 29-36-70 з 16 да 19 гадзін штодзённа, акрамя суботы і нядзелі.

Прэс-служба ЦК КПБ.

ПАЧАТАК ПАКЛАДЗЕНЫ

ЖЛОБІН. (М. Шуканаў). На падставе рашэння мясцовага райвыканкома ў раёне для вядзення сялянскіх гаспадарак выдзелена 444 гектары зямлі. Уладальнікамі яе сталі 11 чалавек.

Гэтай вясной на атрыманай фермерамі зямлі пасаджана бульба, пасеяны караняплоды, зерневыя і іншыя культуры. Сялянскім гаспадаркам для набыцця тэхнікі, насення, будматэрыялаў, жывёлы Аграпрамбанк выдаў 144 тысячы рублёў, 150 тысяч выдзеліў разлікова-фінансавы цэнтр аграпрамысловага аб'яднання «Жлобінскае».

Такім чынам, пачатак стварэння сялянскіх гаспадарак на Жлобіншчыне пакладзены.

З ТАМОЖНІ... Ў МУЗЕЙ

ВІЦЕБСК. У выставачнай зале Віцебскага абласнога краязнаўчага музея адкрылася даволі цікавая выстаўка «Шэдэўры з таможні». Вырабы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, іконы, выкананыя ў лепшых традыцыях рускага ювелірнага мастацтва і іканапісу, чаканка—вось далёка не поўны пералік тых каштоўнасцей, якія змогуць пабачыць жыхары і госці абласнога цэнтра.

Усе гэтыя шэдэўры канфіскавалі работнікі брэсцкай таможні, часцей за ўсё ў супрацоўнікаў замежных прадстаўніцтваў у СССР, якія, карыстаючыся статусам недатыкальнасці багажу, імкнуцца вывезці творы мастацтва на Захад, дзе яны вельмі высока цэняцца. А сапраўдным перлам выстаўкі з'яўляецца драўляная ікона «Багародзіца Суцяшэнне хворых» з прымацаванымі да яе манетамі XIX стагоддзя.

ПАРТКОМАЎСКАЯ

МІНСК. Партком БДУ імя У. І. Леніна і Савет сакратароў цэхавых партарганізацый знайшоў магчымасць са сваіх сродкаў назначыць з верасня гэтага года стыпендыю імя Уладзіміра Пічэты, першага рэктара універсітэта. Яе будуць атрымліваць студэнты, якія зробяць найвялікшыя поспехі ў вывучэнні і прапагандзе беларускай мовы, літаратуры і культуры. Размер стыпендыі — 50 рублёў.

Стыпендыя імя У. Пічэты можа быць назначана студэнтам, пачынаючы з 2-га курса, якія здалі апошнюю сесію на «добра» і «выдатна» незалежна ад сваёй матэрыяльнай забяспечанасці і партыйнай арыентацыі.

Стыпендыю змогуць атрымліваць і тыя студэнты, якія актыўна выступаюць з дакладамі, прысвечанымі праблемам беларускай мовы, літаратуры і культуры, робяць вусныя выступленні перад грамадскасцю і публікацыі ў перыядычным друку на тэмы, звязаныя з прапагандай беларускай культуры, працуюць на грамадскіх курсах (кафедры) па выкладанню беларускай мовы, вядуць работы па аднаўленню помнікаў архітэктуры Беларусі і інш.

ВЫКАНКОМ ВЫЯЗДЖАЕ НА МЕСЦА

ОРША. (А. Манькоў). У раёне ўвайшло ў практыку правядзенне пасяджэнняў выканкома раённага Савета народных дэпутатаў непасрэдна на месцах — у працоўных калектывах прадпрыемстваў, калгасаў, саўгасаў, арганізацый і ўстаноў. З удзелам гаспадарчых кіраўнікоў, усіх зацікаўленых асоб, прадстаўнікоў грамадскасці ідзе шчыры разбор становішча спраў, робіцца аналіз прычын недахопаў, прымаюцца меры па іх выпраўленню.

На апошнім такім выязным пасяджэнні выканкома райсавета абмеркавана пытанне аб рабоце выканкома Смальянскага сельскага Савета па сацыяльна-эканамічнаму развіццю тэрыторыі. У Пазізоўскім сельсавеце размова ішла аб дзейнасці самадзейных грамадскіх арганізацый працоўных. Члены выканкома райсавета выказалі нямала слушных заўваг і парад аб тым, якім чынам палепшыць работу селькомаў, бацькоўскіх камітэтаў, жаночых саветаў, добраахвотных народных дружын і іншых грамадскіх арганізацый.

ЗМЕНЫ Ў ВЯРХАХ

ГРОДНА. Адбыўся чарговы пленум праўлення абласной арганізацыі Саюза журналістаў БССР. У сувязі з выхадам на пенсію задаволена просьба А. Богуша аб вызваленні яго ад абавязкаў старшыні праўлення. Выкананне абавязкаў старшыні пленум усклаў на намесніка старшыні праўлення абласной журналісцкай арганізацыі, старшыню аблтэлерадыёкамітэта І. Граблеўскага да справаздачна-выбарчай канферэнцыі, якая будзе праведзена ў канцы кастрычніка гэтага года.

У БЕЛАРУСІ БУДЗЕ ПОМНІК ПАЛІТЫЧНЫМ РЭПРЭСІРАВАНЫМ

У Маскве адбылася прэзентацыя, прысвечаная рэгістрацыі Мінюстам РСФСР Усесаюзнай асацыяцыі ахвяр палітычных рэпрэсій сталінскага перыяду. Пасля прэзентацыі адбыўся пашыраны пленум Усесаюзнай, Расійскай і Маскоўскай асацыяцый, на якім вырашаліся бягучыя пытанні. Прадстаўніком ад Беларусі на ім прысутнічала старшыня Бабруйскага аддзялення Усесаюзнай асацыяцыі ахвяр палітычных рэпрэсій Ганна Богач, якая расказала аб праведзенай рабоце па стварэнню Беларускай рэспубліканскай асацыяцыі.

У сераду адбудзецца сход Бабруйскага аддзялення, дзе будуць вырашацца пытанні па стварэнню асобных рабочых камісій.

Цяпер у Бабруйску налічваецца 630 рэпрэсіраваных, дзяцей і ўдоў рэпрэсіраваных, якія атрымліваюць ільготы, прыроўненыя да льгот інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны. Наладжаны дзелавыя кантакты з мясцовымі органамі ўлады, у прыватнасці, са старшынёй камісіі па справах рэпрэсіраваных пры гарвыканкоме Г. Малікавай.

На адным з нядаўніх сходаў рэпрэсіраваных пры ўручэнні пасведчанняў на льготы старшыня гарадскога Савета народных дэпутатаў В. Алімбочкаў паведаміў, што помнік ахвярам рэпрэсій у Бабруйску будзе пабудаваны ў недалёкім часе за кошт гарбюджэту.

Пастановы Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

АБ АРГАНІЗАЦЫЙНА-ЭКАНАМІЧНАЙ ПЕРАБУДОВЕ ЗАМЕЖНАГА ТУРЫЗМУ Ў БЕЛАРУСКАЙ ССР

У адпаведнасці з дэкларацыяй аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі і ў мэтах максімальнага выкарыстання турысцкага патэнцыялу, развіцця знешнеэканамічных сувязей, больш поўнага задавальнення патрэбнасці замежных турыстаў у азнаямленні з дасягненнямі рэспублікі, яе нацыянальнай культурай і мастацтвам, павелічэння валютных паступленняў Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

1. Прызнаць уласнасцю Беларускай ССР наступныя прадпрыемствы і арганізацыі Дзяржаўнага камітэта СССР па замежнаму турызму, размешчаныя на тэрыторыі Беларускай ССР:

Беларускае ўпраўленне Дзяржаўнага камітэта СССР па замежнаму турызму.

Гасцініцы «Юбілейная», «Планета» ў г. Мінску, матэль-кэмпінг «Мінскі», «Інтурыст» у г. Брэсце, вытворча-эксплуатацыйны камбінат Дзяржаўнага камітэта СССР па замежнаму турызму, які будуецца ў г. Мінску.

2. Даручыць Савету Міністраў Беларускай ССР вырашыць ва ўстаноўленым парадку пытанне аб утварэнні ў рэспубліцы арганізацыі па замежнаму турызму і аб парадку ўзаемаразлікаў гэтай арганізацыі з Усесаюзным акцыянерным таварыствам па замежнаму турызму «Інтурыст» (УАТ «Інтурыст»).

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

7 чэрвеня 1991 г. г. Мінск.

АБ УНЯСЕННІ ЗМЯНЕННЯЎ У ПАСТАНОВУ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР АД 21 СНЕЖНЯ 1990 ГОДА «АБ УВЯДЗЕННІ Ў ДЗЕЯННЕ ЗАКОНА БЕЛАРУСКАЙ ССР «АБ ІНДЭКСАЦЫІ ДАХОДАЎ НАСЕЛЬНІЦТВА З УЛІКАМ ІНФЛЯЦЫІ»

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

Пункт 2 пастановы Вярхоўнага Савета Беларускай ССР ад 21 снежня 1990 года «Аб увядзенні ў дзеянне Закона Беларускай ССР «Аб індэксацыі даходаў насельніцтва з улікам інфляцыі» (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1990 г., нумар 2, арт. 20) выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Зацвердзіць з 1 мая 1991 года наступную шкалу нарматываў індэксацыі на кожны працэнт росту індэкса спажывецкіх цэн для розных частак даходу:

у межах 300 рублёў — 1%;

ад 301 да 600 рублёў — 0,5%.

Частка даходу, якая перавышае 600 рублёў, не індэксуецца».

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

13 чэрвеня 1991 года. г. Мінск.

АБ ПАРАДКУ ЎВЯДЗЕННЯ Ў ДЗЕЯННЕ ЗАКОНА БЕЛАРУСКАЙ ССР «АБ КУЛЬТУРЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ ССР»

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

1. Увесці ў дзеянне Закон Беларускай ССР «Аб культуры ў Беларускай ССР» з моманту яго апублікавання ў друку, а артыкул 35, раздзелы VIII і IX Закона — з 1 студзеня 1992 года.

2. Устанавіць, што надалей да прывядзення заканадаўства Беларускай ССР у адпаведнасць з Законам Беларускай ССР «Аб культуры ў Беларускай ССР» прымяняецца дзеючае заканадаўства, паколькі яно не супярэчыць гэтаму Закону.

3. Савету Міністраў Беларускай ССР да 1 студзеня 1992 года:

— прадставіць у Вярхоўны Савет Беларускай ССР прапановы аб прывядзенні заканадаўчых актаў Беларускай ССР у адпаведнасць з Законам Беларускай ССР «Аб культуры ў Беларускай ССР»;

— прывесці рашэнні ўрада Беларускай ССР у адпаведнасць з Законам Беларускай ССР «Аб культуры ў Беларускай ССР»;

— забяспечыць перагляд і адмену міністэрствамі, дзяржаўнымі камітэтамі і ведамствамі Беларускай ССР іх нарматыўных актаў, у тым ліку інструкцый, якія супярэчаць названаму Закону.

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

4 чэрвеня 1991 г., г. Мінск.

СТАЧКОМ, ТЫ НЕ МАЕШ РАЦЫІ

18 чэрвеня дэпутаты вярнуліся да абмеркавання патрабаванняў стачачных камітэтаў аб дэпартызацыі дзяржаўных прадпрыемстваў і арганізацый, дэпалітызацыі праваахоўных органаў, аб уласнасці КПСС—КПБ.

Галасаваннем было вырашана абмежаваць дыскусію дзвюма гадзінамі, а на выступленне адводзіць не дзесяць мінут, як раней, а пяць. Далейшыя падзеі паказалі, што такі падыход у прынцыпе аказаўся правільным. Парламентарыі яшчэ толькі ішлі да трыбуны, а зала ўжо ведала, пра што яны скажуць. Палярнасць падыходу да названых праблем вызначала і змест прамоў. Так, камуністы Яўген Радзецкі, Мікалай Каваль, Вінцэнты Казяк і іншыя лічаць, што сама пастаноўка пытання аб дэпартызацыі з'яўляецца зневажальнай для ўсіх членаў КПСС. Іх апаненты са стану апазіцыі Мікалай Крыжаноўскі, Ігар Пырх, Яўген Новікаў і іншыя перакананы — патрабаванні стачкомаў справядлівыя. Кожны з бакоў у доказ сваёй справядлівасці спасылаўся на Канстытуцыю СССР і БССР, саюзнае і рэспубліканскае заканадаўствы, міжнародныя юрыдычныя акты. І выходзіла, што ўсе выступаюць за найстражэйшае захаванне законнасці. Толькі вось бяда — кожны трактуе закон, як яму выгадней.

Прагучалі і некалькі непрывычныя, новыя прапановы Анатоль Лябедзька, напрыклад, лічыць, што Вярхоўны Савет рэспублікі ў свой час дапусціў памылку, адмовіўшыся ад ідэі круглага стала і фарміравання ўрада народнага давер'я. Таму ў цяперашняй абстаноўцы ёсць, на яго погляд, толькі адзін разумны выхад — забараніць на тэрыторыі Беларусі дзейнасць усіх арганізацый, якія ставяць на ўвазе палітычныя мэты, тэрмінам на тры гады, а ўсе намаганні сканцэнтраваць на адраджэнні эканомікі.

Народны дэпутат СССР першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі Анатоль Малафееў выклаў сваё бачанне праблемы. На яго думку, паяўленне ў парадку дня сесіі разглядаемага пытання — вынік палітычных камбінацый лідэраў БНФ, якія рукамі дэпутацкага корпуса спрабуюць расправіцца са сваімі палітычнымі праціўнікамі. Кампанія насільнага выгнання Кампартыі са сфер чалавечай дзейнасці носіць антыканстытуцыйны, антызаконны характар. Ён падкрэсліў, што апазіцыя страчвае пачуццё меры, любое іншадумства для яе становіцца нецярпімым. Калі так пойдзе і далей, то гэта можа прывесці да вельмі сур'ёзных ускладненняў.

Далей Анатоль Малафееў сказаў: выступленне народнага дэпутата БССР камуніста Аляксандра Лукашэнкі — пытанне хутчэй унутрыпартыйнага парадку, але пакінуць без увагі яго заяву і спробы глумлення над партыяй я проста не маю маральнага права. Ён абвінавачвае ЦК у развале эканомікі, у іншых грахах і ў той жа час робіць усё магчымае, каб звязаць ЦК рукі і паралізаваць практычную дзейнасць. Абурае амаральнасць спробы Лукашэнкі проціпаставіць Цэнтральны Камітэт камуністам, якія працуюць ва ўрадзе. Проста незразумела, як можна развальваць партыю знутры і ў той жа час прэтэндаваць на нейкую асаблівую ролю ў ёй.

Лідэр Кампартыі Беларусі растлумачыў, што ўласнасць КПСС—КПБ адносна невялікая (101 млн. рублёў), што яна стваралася пакаленнямі камуністаў, а сродкі, якіх не хапала, выдаваліся ў выглядзе датацыі з касы ЦК КПСС. За апошнія 50 гадоў іх сума склала 143 мільёны рублёў. Такім чынам, уласнасць КПСС—КПБ з'яўляецца агульнапартыйным набыткам і не ўлічваць гэту акалічнасць проста нельга. У сувязі са скарачэннем партыйнага апарату КПБ бязвыплатна перадала Саветам 19 будынкаў. Для аздараўлення людзей, якія пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС, зусім нядаўна выдзелена 250 мільёнаў рублёў.

Аляксандр Лукашэнка, папрасіўшы слова для даведкі, паведаміў: апошнімі дакументамі ЦК КПБ у Саветах прадугледжана стварэнне партыйных фракцый. Тады, чым

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі

АБ КУЛЬТУРЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ ССР

Кіруючыся Канстытуцыяй (Асноўным Законам) Беларускай ССР і Дэкларацыяй аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР, зыходзячы з норм міжнароднага права, усведамляючы жыццёвую неабходнасць адраджэння беларускай культуры, захавання яе самабытнасці, цэласнасці і стварэння спрыяльных умоў для яе далейшага развіцця, як і для развіцця культуры грамадзян Беларускай ССР усіх нацыянальнасцей, Вярхоўны Савет Беларускай ССР прымае Закон Беларускай ССР «Аб культуры ў Беларускай ССР».

Закон накіраваны на:

рэалізацыю суверэнных правоў Беларускай ССР у галіне культуры;

ажыццяўленне прынцыпаў ідэалагічнай і палітычнай незалежнасці культуры ад грамадска - палітычных структур;

стварэнне прававых умоў для свабоднага самаразвіцця культурных працэсаў;

забеспячэнне матэрыяльных і фінансавых гарантый развіцця культуры і сацыяльную абарону работнікаў культуры ва ўмовах рыначных адносін.

Раздзел I. АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 1. Заканадаўства аб культуры ў Беларускай ССР

Заканадаўства аб культуры ў Беларускай ССР складаецца з гэтага Закона і прынятых у адпаведнасці з ім іншых заканадаўчых актаў Беларускай ССР.

Артыкул 2. Задачы заканадаўства аб культуры

Заканадаўства Беларускай ССР аб культуры рэгулюе грамадскія адносіны па ўстанаўленню арганізацыйна-прававых і эканамічных гарантый стварэння, захавання, распаўсюджвання і папулярызацыі твораў матэрыяльнай і духоўнай культуры, па захаванню і перадачы культурных традыцый, па ахове гістарычных і культурных каштоўнасцей у мэтах:

адраджэння і развіцця беларускай нацыянальнай культуры і культур нацыянальных супольнасцей Беларусі як састаўной часткі агульначалавечай культуры;

фарміравання культурнага асяроддзя, маральных асноў, эстэтычных поглядаў і густаў народа і далучэння яго да мастацкай творчасці, да гуманістычных каштоўнасцей культуры.

Артыкул 3. Асноўныя прынцыпы культурнай дзейнасці

Асноўнымі прынцыпамі культурнай дзейнасці ў Беларускай ССР з'яўляюцца:

свабода творчай дзейнасці і самаразвіццё культурных працэсаў, плюралізм напрамкаў і стыляў у творчасці, адмаўленне ад манапалізму ў культуры;

абарона інтэлектуальнай уласнасці;

агульнадаступнасць духоўных каштоўнасцей;

права на бесперашкодную культуратворчую дзейнасць на тэрыторыі Беларускай ССР для ўсіх нацыянальных супольнасцей;

прыярытэт умоў для развіцця беларускай нацыянальнай культуры;

гуманістычная накіраванасць, узмацненне асабовага пачатку ў культурнай дзейнасці, арыентацыя на агульначалавечыя каштоўнасці, высокамаральны характар культуры;

забеспячэнне сувязей беларускай нацыянальнай культуры з культурамі іншых народаў;

спалучэнне дзяржаўных і грамадскіх асноў у арганізацыі культурнай дзейнасці;

поўная самастойнасць культурнай дзейнасці Беларускай ССР.

Раздзел II. ГРАМАДЗЯНІН, ДЗЯРЖАВА І КУЛЬТУРА

Артыкул 4. Правы грамадзян Беларускай ССР на творчасць і карыстанне дасягненнямі культуры.

Грамадзяне Беларускай ССР маюць права на свабоду мастацкай творчасці і права на карыстанне дасягненнямі культуры.

Грамадзяне Беларускай ССР маюць права займацца любым відам культурнай дзейнасці, акрамя той, што забаронена Законам, і аб'ядноўвацца ў творчыя саюзы, асацыяцыі, таварыствы і іншыя культурныя суполкі.

Артыкул 5. Абавязкі дзяржавы ў галіне культуры

Дзяржаўныя органы ва ўзаемадзеянні з грамадскімі аб'яднаннямі абавязаны забяспечваць развіццё культуры і нясуць адказнасць за духоўнае, маральнае і эстэтычнае выхаванне грамадзян. Яны абавязаны ўдасканальваць сістэму сацыяльных, арганізацыйна - прававых і эканамічных гарантый развіцця мастацтва і культуры і ствараць неабходныя ўмовы для далучэння грамадзян да нацыянальнай і сусветнай культурнай спадчыны; фарміраваць сістэму прадпрыемстваў і ўстаноў мастацтва і культуры; выдзяляць неабходныя матэрыяльныя і фінансавыя сродкі; забяспечваць правядзенне навуковых даследаванняў і распрацоўку навуковых праектаў у галіне культуры, падрыхтоўку кваліфікаваных кадраў; ствараць гарантыі і стымулы мастацкай творчасці, зберажэння традыцыйнай культуры (фальклор, народныя промыслы, рамёствы), выкарыстання дасягненняў культуры; забяспечваць фарміраванне і эстэтызацыю жыццёвага асяроддзя чалавека, абарону інтарэсаў народа Беларусі ў галіне культуры.

Артыкул 6. Абавязкі грамадзян у галіне культуры

Грамадзяне Беларускай ССР абавязаны беражліва адносіцца да гісторыка - культурнай спадчыны Беларусі.

Бацькі, апекуны, папячыцелі і асобы, якія замяняюць іх, абавязаны клапаціцца аб усебаковым культурным і эстэтычным развіцці і маральным удасканаленні дзяцей.

Артыкул 7. Кампетэнцыя Беларускай ССР у галіне культуры

Веданню Беларускай ССР у асобе яе вышэйшых органаў улады і кіравання ў галіне культуры належыць:

вызначэнне стратэгіі і зацвярджэнне рэспубліканскіх праграм развіцця культуры;

устанаўленне прыярытэтаў і льгот у развіцці культуры;

забеспячэнне развіцця інфраструктуры культуры;

устанаўленне парадку арганізацыі, рэарганізацыі і ліквідацыі прадпрыемстваў і ўстаноў культуры;

устанаўленне навукова абгрунтаваных матэрыяльных і фінансавых норм забеспячэння ўстаноў культуры, нарматываў культурнага абслугоўвання насельніцтва;

забеспячэнне падрыхтоўкі кадраў і павышэнне іх кваліфікацыі, арганізацыя навуковых даследаванняў у галіне культуры;

ажыццяўленне навукова-метадычнага кіраўніцтва прадпрыемствамі і ўстановамі культуры;

ажыццяўленне кантролю за выкананнем заканадаўства аб культуры ўсімі прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі незалежна ад іх ведамаснага падпарадкавання і форм уласнасці;

вырашэнне іншых пытанняў у галіне культуры ў адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР.

Кампетэнцыя мясцовых Саветаў народных дэпутатаў у галіне культуры вызначаецца заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 8. Прыярытэты ў галіне развіцця культуры

Беларуская ССР вызначае матэрыяльна - фінансавыя прыярытэты:

адраджэнню, зберажэнню, развіццю і распаўсюджванню беларускай нацыянальнай культуры;

стварэнню і папулярызацыі твораў мастацтва і літаратуры для дзяцей, іх эстэтычнай адукацыі і выхаванню;

папулярызацыі класічных твораў айчыннага і сусветнага мастацтва і лепшых узораў сучаснай культуры;

забеспячэнню развіцця культуры ў сельскай мясцовасці, пашырэнню культурнай інфраструктуры вёскі.

Артыкул 9. Мова ў галіне культуры

Мова з'яўляецца універсальным сродкам увасаблення нацыянальнай культуры. Моўная палітыка ў галіне культуры вызначаецца Законам Беларускай ССР «Аб мовах у Беларускай ССР».

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ЧАС ПАДПІСАННЯ У ДРУК: ПА ГРАФІКУ 21.05, НУМАР ПАДПІСАНЫ У 21.05.

Закон Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі
АБ КУЛЬТУРЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ ССР

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Артыкул 10. Правы іншых нацыянальнасцей і этнічных груп у галіне культуры

Асобам любой нацыянальнасці і этнічнай групы, якія пражываюць на тэрыторыі Беларускай ССР, гарантуецца права на развіццё сваёй культуры і мовы, на стварэнне нацыянальнай школы, прадпрыемстваў і ўстаноў культуры (тэатраў, музеяў, выдавецтваў і г. д.).

Грамадзяне Беларускай ССР любой нацыянальнасці і этнічнай групы маюць права на стварэнне культурных аб'яднанняў, асацыяцый, культурна-асветных таварыстваў і суполак, нацыянальных культурных цэнтраў.

Артыкул 11. Фарміраванне эстэтычнага жыццёвага асяроддзя

У Беларускай ССР забяспечваецца стварэнне эстэтычнага жыццёвага асяроддзя шляхам арганічнага спалучэння архітэктурных рашэнняў новых збудаванняў з існуючай забудовай, помнікамі горадабудаўніцтва, архітэктуры і прыроднага ландшафту, выкарыстання нацыянальных традыцый і прыёмаў забудовы, ландшафтнай архітэктуры і іншых мастацкіх сродкаў.

У праект будаўніцтва любога грамадскага комплексу, жылога масіву ці грамадскага будынка ўваходзіць і заданне па іх мастацкаму афармленню, а таксама павінна прадугледжвацца стварэнне прастораў для культурнай дзейнасці і арганізацыі вольнага часу (адпачынку).

Раздзел III. ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Артыкул 12. Гісторыка-культурная спадчына Беларускай ССР

Да гісторыка - культурнай спадчыны Беларускай ССР належаць матэрыяльныя і духоўныя каштоўнасці, якія маюць нязменнае гістарычнае значэнне для народа Беларусі незалежна ад аўтарскіх, маёмасных правоў на іх, часу іх стварэння і месцазнаходжання, у тым ліку і за межамі Беларускай ССР.

Дзейнасць па зберажэнню і выкарыстанню гісторыка - культурнай спадчыны рэгулюецца Законам Беларускай ССР «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры ў Беларускай ССР» і іншымі заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Артыкул 13. Асаблівасці вывазу культурных каштоўнасцей з тэрыторыі Беларускай ССР

З'яўляецца незаконным вываз з Беларускай ССР і перадача ва ўласнасць замежным дзяржавам, юрыдычным і фізічным асобам культурных і гістарычных каштоўнасцей, якія прызнаны нацыянальным культурным набыткам Беларускай ССР, а таксама:

культурных каштоўнасцей, знойдзеных на тэрыторыі Беларускай ССР, атрыманых археалагічнымі, этнаграфічнымі ці прыродазнаўчымі навуковымі экспедыцыямі;

культурных каштоўнасцей, атрыманых бязвыплатна ці купленых законным чынам з дазволу органаў кіравання культурай Беларускай ССР без права вывазу з тэрыторыі Беларускай ССР.

Вываз іншых культурных каштоўнасцей ажыццяўляецца ў парадку, устаноўленым Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 14. Вяртанне на тэрыторыю Беларускай ССР культурных каштоўнасцей, незаконна вывезеных за яе межы

У Беларускай ССР праводзіцца дзяржаўная мэтанакіраваная палітыка па вяртанню на радзіму культурных каштоўнасцей, незаконна вывезеных з яе тэрыторыі.

Усе каштоўнасці матэрыяльнай і духоўнай культуры, створаныя на тэрыторыі Беларускай ССР ці законна набытыя Беларускай ССР і яе грамадзянамі, якія былі незаконным чынам вывезены за яе межы, а таксама не вернутыя з эвакуацыі, з'яўляюцца нацыянальным культурным набыткам народа Беларускай ССР і падлягаюць абавязковаму вяртанню на радзіму незалежна ад часу, абставін вывазу і іх цяперашняга месцазнаходжання.

Дзейнасць у гэтым напрамку ажыццяўляецца як дзяржаўнымі органамі, так і грамадскімі арганізацыямі і прыватнымі асобамі.

Парадак гэтай дзейнасці вызначаецца Саветам Міністраў Беларускай ССР на аснове заканадаўства Беларускай ССР, міжнародных актаў і пагадненняў.

Раздзел IV. ПРАДПРЫЕМСТВЫ, УСТАНОВЫ І АРГАНІЗАЦЫІ КУЛЬТУРЫ

Артыкул 15. Тыпы прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры, іх віды і юрыдычныя формы

У Беларускай ССР гарантуецца развіццё разнастайных па тыпах і відах дзейнасці прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры: тэатраў, студый, майстэрань, кінатэатраў, кінаўстановак, канцэртных, мастацкіх і іншых тэатральна - відовішчных і культурна - асветных устаноў, пазашкольных, навучальных, навукова - даследчых і іншых прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры з улікам гістарычных, этнічных і геаграфічных асаблівасцей мясцовасці.

Віды і юрыдычныя формы прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры вызначаюцца Законамі Беларускай ССР «Аб уласнасці ў Беларускай ССР», «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР» і іншымі заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Артыкул 16. Стварэнне, рэарганізацыя і ліквідацыя прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры

Парадак стварэння, рэарганізацыі і ліквідацыі прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры вызначаецца Саветам Міністраў Беларускай ССР у адпаведнасці з Законамі Беларускай ССР «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР», «Аб уласнасці ў Беларускай ССР» і іншымі заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

У кожным адміністрацыйна-тэрытарыяльным утварэнні (горадзе, пасёлку, вёсцы) ствараецца неабходны комплекс прадпрыемстваў і ўстаноў культуры, якія гарантуюць задавальненне духоўных і эстэтычных запатрабаванняў насельніцтва.

Пры праектаванні і будаўніцтве населеных пунктаў, жылых масіваў і іншых аб'ектаў прадугледжваецца будаўніцтва неабходных устаноў культуры, спартыўных збудаванняў і іншых аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння.

[illegible]

Не дапускаецца ліквідацыя прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры, якія фінансуюцца цалкам ці часткова за кошт сродкаў бюджэту, без рашэння адпаведнага Савета народных дэпутатаў.

[illegible] прадпрыемства (установы, арганізацыі) апошняе мае права прадаць (перадаць) гэтыя аб'екты працоўнаму калектыву арганізацыі (установы) культуры ці трэцім асобам. Выкарыстанне такіх устаноў культуры для мэт, не звязаных з культурнай дзейнасцю, без рашэння мясцовага Савета народных дэпутатаў забараняецца.

Не падлягаюць прыватызацыі, ліквідацыі і рэарганізацыі культурныя ўстановы, якія з'яўляюцца нацыянальным культурным набыткам ці маюць вялікую культурную каштоўнасць.

Парадак аднясення культурных устаноў да аб'ектаў, якія не падлягаюць прыватызацыі, ліквідацыі і рэарганізацыі, і іх пералік вызначаецца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Грамадска - дзяржаўныя камісіі рэспублікі (вобласці, пасёлка) праводзяць перыядычную інвентарызацыю і атэстацыю прадпрыемстваў і ўстаноў культуры, іх матэрыяльна - тэхнічных фондаў. Парадак і тэрміны іх правядзення вызначаюцца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 17. Узаемасувязі органаў, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры з іншымі органамі, прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі

Дзяржаўныя органы культуры, прадпрыемствы, установы і арганізацыі культуры, творчыя саюзы, грамадскія аб'яднанні ўзаемадзейнічаюць з органамі адукацыі, турызму і іншымі органамі, прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі.

Артыкул 18. Грамадскія аб'яднанні ў сферы культуры

Асобы, якія пражываюць на тэрыторыі Беларускай ССР, маюць права на добраахвотных пачатках аб'ядноўвацца ў любыя грамадскія культурныя аб'яднанні (творчыя саюзы, таварыствы, саюзы і г. д.) для ажыццяўлення мэт, не забароненых заканадаўствам.

Прававы стан творчых саюзаў, таварыстваў, аб'яднанняў, асацыяцый і іншых грамадскіх аб'яднанняў вызначаецца заканадаўствам Беларускай ССР.

Раздзел V. ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ

Артыкул 19. Традыцыйная культура

Беларуская ССР стварае ўмовы і заахвочвае прадпрыемствы, арганізацыі, установы, грамадзян для адраджэння і развіцця гістарычных традыцый народнай творчасці, аўтэнтычнага фальклору, звычаяў, абрадаў, святаў, традыцыйных промыслаў і рамёстваў, архітэктурных форм нацыянальнага горадабудавання, узораў дэкаратыўна - прыкладнога мастацтва.

Мясцовыя Саветы і органы кіравання культурай забяспечваюць фінансавую падтрымку развіцця традыцыйнай культуры і ствараюць умовы для творчых майстэрань і школ народных майстроў.

Артыкул 20. Гарантыі аматарскай творчасці і культурнага адпачынку

Асобы, якія пражываюць на тэрыторыі Беларускай ССР, рэалізуюць гарантаванае Канстытуцыяй Беларускай ССР права на свабоду творчасці і культурнага адпачынку індывідуальна або шляхам стварэння аматарскіх аб'яднанняў і самадзейных калектываў. Аматарскія аб'яднанні і самадзейныя калектывы ствараюцца па ініцыятыве грамадзян, грамадскіх арганізацый, прадпрыемстваў, устаноў, мясцовых Саветаў, органаў тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання па месцы жыхарства ці па месцы работы.

Прадпрыемствы (установы, арганізацыі), грамадскія аб'яднанні, мясцовыя Саветы, органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання павінны садзейнічаць грамадзянам, аматарскім аб'яднанням, самадзейным калектывам і народным майстрам у прадастаўленні памяшканняў, матэрыялаў, абсталявання, зямельных участкаў, у стварэнні неабходных умоў для развіцця творчасці і культурнага адпачынку.

Артыкул 21. Прафесійная творчая дзейнасць

У Беларускай ССР ствараюцца неабходныя ўмовы для творчага развіцця ўсіх відаў прафесійнага мастацтва і літаратуры, архітэктуры і дызайну, работы народных майстроў. Гэта забяспечваецца сістэмай эканамічных, сацыяльных і прававых гарантый: бясплатнасцю атрымання адукацыі і прафесійнай падрыхтоўкі, павышэннем кваліфікацыі, правам свабодна аб'ядноўвацца ў творчыя саюзы (асацыяцыі, таварыствы, суполкі), прыпыненнем мер па сацыяльнай абароне прафесійных творчых работнікаў.

Артыкул 22. Свабода творчай дзейнасці

У Беларускай ССР усім грамадзянам, калектывам, прадпрыемствам, установам і арганізацыям культуры, у тым ліку маладзёжным культурным цэнтрам, творчым аб'яднанням культуры гарантуецца свабода мастацкай, культурнай дзейнасці, выбару разнастайных яе форм і напрамкаў.

Кожны з суб'ектаў творчасці мае права самастойна вызначаць змест, форму, жанр, мову, стыль твора мастацтва і культуры.

Прадпрыемствы і ўстановы культуры, творчыя арганізацыі і калектывы самастойна ўстанаўліваюць свае творчыя планы і вызначаюць рэпертуарную палітыку, нясуць адказнасць за іх выкананне ў адпаведнасці з іх статутамі і палажэннямі.

Крытэрыямі сацыяльнай вартасці твораў мастацтва і культуры з'яўляюцца агульначалавечыя, нацыянальныя культурныя каштоўнасці, фарміраванне высокіх грамадзянскіх, маральных якасцей, арыгінальнасць, высокі мастацкі і эстэтычны ўзровень твораў культуры.

Артыкул 23. Сацыяльна-творчыя заказы

Для вырашэння пэўных культурных задач, стымулявання творчага пошуку органы кіравання культурай маюць права даваць мэтавыя творчыя заказы (у тым ліку на конкурснай аснове) прадпрыемствам, установам, арганізацыям культуры, творчым калектывам, дзеячам культуры і мастацтва з іх згоды на стварэнне новых твораў мастацтва (тэатральнага, музычнага, харэаграфічнага, выяўленчага, манументальнага, дэкаратыўна-прыкладнога, кіно, архітэктуры), канцэртных праграм і аказанне культурных паслуг.

Сацыяльна-творчыя заказы могуць рабіцца юрыдычнымі асобамі на правядзенне фестываляў, выставак, конкурсаў, дзён культуры, дэкад, тэатралізаваных свят і прадстаўленняў, культурнае абслугоўванне працоўных калектываў і іншыя віды творчых мерапрыемстваў.

Віды творчых і сацыяльных заказаў не могуць быць абмежаваны.

Раздзел VI. РАСПАЎСЮДЖВАННЕ І ПАПУЛЯРЫЗАЦЫЯ ТВОРАЎ МАСТАЦТВА І КУЛЬТУРЫ

Артыкул 24. Свабода распаўсюджвання і папулярызацыі твораў мастацтва і культуры

Прадпрыемствы і ўстановы мастацтва і культуры самастойныя ў вызначэнні творчых праграм і выбары рэпертуару і маюць права папулярызаваць і распаўсюджваць творы мастацтва і культуры розных жанраў, форм і стыляў.

Стымулюецца папулярызацыя і распаўсюджванне беларускага нацыянальнага мастацтва і культуры, узораў класічнага і сучаснага сусветнага мастацтва, у тым ліку шляхам фінансавання і падатковай палітыкі.

Забараняецца распаўсюджванне твораў, якія заклікаюць да гвалтоўнага звяржэння ці змянення канстытуцыйнага дзяржаўнага ладу, прапагандуюць вайну, насілле і жорсткасць, расавую, нацыянальную, рэлігійную варожасць, парнаграфію.

Службовыя асобы ці органы ўлады не маюць права без адпаведнай матывацыі прымаць рашэнне аб забароне, абмежаванні ці прыпыненні культурных акцый, экспанаванні, публікацыі, выкананні твораў мастацтва ці іншага прадукта культурнай дзейнасці, прызначанага для публічнага паказу ці распаўсюджвання. У выпадку, калі культурныя акцыі прыпынены ці абмежаваны, зацікаўленыя асобы маюць права абскардзіць рашэнне службовай асобы ці органа кіравання ў судовым парадку.

Яны маюць таксама права патрабаваць кампенсацыю за прычыненыя страты. Парадак забароны, абмежавання ці прыпынення культурнай акцыі на тэрыторыі Беларускай ССР вызначаецца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 25. Гастролі творчых калектываў і выканаўцаў

Кожны творчы калектыў і выканаўца мае права праводзіць у любы час у любым населеным пункце Беларускай ССР гастролі па прамых сувязях на аснове дагавораў з дзяржаўнымі органамі мясцовага самакіравання, прадпрыемствамі, установамі і арганізацыямі.

Замежныя гастролі праводзяцца творчымі калектывамі і асобнымі выканаўцамі на аснове кантрактаў (дагавораў). Калектыў ці выканаўца нясе поўную адказнасць за захаванне ўмоў кантракта (дагавора) і самастойна вызначае свой рэпертуар. Парадак ліцэнзавання замежных гастроляў вызначаецца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 26. Гарантыі і кампенсацыі аматарскім аб'яднанням і самадзейным калектывам

Аматарскія аб'яднанні і самадзейныя калектывы ў выпадку іх згоды могуць на дагаворнай аснове прыцягвацца да выканання сацыяльна-творчых заказаў, выдаваемых органамі кіравання культурай.

Заказчыкі абавязаны кампенсаваць усе выдаткі аматарскіх аб'яднанняў і самадзейных калектываў (гэтак жа і самастойных удзельнікаў), звязаных з выкананнем заказу, а таксама выплаціць удзельнікам сярэднюю заработную плату за ўсе дні адсутнасці іх на асноўнай рабоце.

Заказчык абавязаны за свой кошт застрахаваць удзельнікаў ад няшчасных выпадкаў, а маёмасць калектываў і самастойных удзельнікаў — ад псавання і знішчэння.

Артыкул 27. Мастацкія выстаўкі

У Беларускай ССР ствараюцца неабходныя матэрыяльныя і арганізацыйна-прававыя перадумовы для правядзення мастацкіх выставак. Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў, прадпрыемствы, установы, грамадскія аб'яднанні, у тым ліку і творчыя саюзы, абавязаны садзейнічаць у арганізацыі і правядзенні мастацкіх выставак.

Парадак стварэння выставачных залаў, карцінных галерэй, павільёнаў, якія знаходзяцца на гаспадарчым разліку, вызначаецца Законам Беларускай ССР «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР». Усе камерцыйныя выстаўкі арганізоўваюцца і праводзяцца на падставе дагавораў.

Мясцовыя Саветы разам з творчымі саюзамі вызначаюць парадак правядзення мастацкіх выставак (у тым ліку і на адкрытых пляцоўках).

Артыкул 28. Кіна- і відэапракат

Для ажыццяўлення пракату і дэманстрацыі кіна- і відэафільмаў у Беларускай ССР ствараюцца прадпрыемствы і ўстановы кіна-, відэапракату і кіна-, відэасеткі, якія дзейнічаюць на аснове Закона Беларускай ССР «Аб прадпрыемствах у Беларускай ССР».

Права юрыдычных і фізічных асоб на стварэнне і дзейнасць прадпрыемстваў кіна-, відэапракату, а таксама кінатэатраў, кінаўстановак, відэазалаў, відэасалонаў рэалізуецца ў парадку, вызначаным заканадаўствам Беларускай ССР.

Прадпрыемствы, установы кіна-, відэапракату, кінатэатры, відэаўстаноўкі, відэазалы, відэасалоны рэгіструюцца мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў у парадку, вызначаным заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 29. Выдавецкая дзейнасць

У Беларускай ССР гарантуецца свабода выдавецкай дзейнасці і распаўсюджвання друкаванай прадукцыі ў адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР.

Дзяржаўныя органы маюць права выдаваць дзяржаўны заказ на выпуск друкаванай прадукцыі па прыярытэтных напрамках: творы нацыянальнай тэматыкі, класічнай літаратуры і культуры, кнігі для дзяцей, вучэбная класічная і дзіцячая літаратура, кнігі на экспарт.

Артыкул 30. Архівы

Дзейнасць архіваў у Беларускай ССР вызначаецца адпаведным заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 31. Палацы (дамы) культуры, клубы, паркі і іншыя культурна-асветныя ўстановы

Для арганізацыі культурна-асветнай дзейнасці, эстэтычнага выхавання і забеспячэння адпачынку насельніцтва, паўнацэннага выкарыстання вольнага часу ў Беларускай ССР гарантуецца развіццё разнастайных па тыпах і відах устаноў: палацаў (дамоў) культуры, клубаў, паркаў культуры і адпачынку, маладзёжных культурных цэнтраў і іншых. Дзейнасць культурна-асветных устаноў рэгулюецца адпаведным заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 32. Эстэтычная і мастацкая асвета

Дзяржаўныя органы культуры, сродкі (органы) інфармацыі, творчыя саюзы сумесна з органамі народнай адукацыі садзейнічаюць развіццю мастацкай крытыкі і іншых форм аб'ектыўнай ацэнкі культурных працэсаў, садзейнічаюць эстэтычнай асвеце грамадзян, стварэнню грамадскіх асацыяцый (цэнтраў) па вывучэнню тэорыі і гісторыі айчыннай і сусветнай культуры, папулярызацыі мастацтва.

Артыкул 33. Бібліятэкі

Беларуская ССР стварае і забяспечвае дзейнасць сеткі дзяржаўных бібліятэк і бібліятэк грамадскіх арганізацый, ведамстваў, устаноў і прадпрыемстваў.

Гарантуецца развіццё і дзейнасць кааператыўных і прыватных бібліятэк.

Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў, ведамствы, грамадскія аб'яднанні, установы, прадпрыемствы, якія маюць сетку бібліятэк, гарантуюць іх фінансаванне, матэрыяльна-тэхнічнае і кадравае забеспячэнне, ствараюць неабходныя ўмовы для захавання і выкарыстання бібліятэчных фондаў, абслугоўвання наведвальнікаў і абанентаў па існуючых нарматывах.

Дзейнасць бібліятэк у Беларускай ССР вызначаецца адпаведным заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 34. Музеі

Беларуская ССР забяспечвае збор, сістэматызацыю і вывучэнне прадметаў і аб'ектаў нацыянальнай культурнай спадчыны Беларусі і іншага культурнага набытку Беларускай ССР, заахвочваючы дзейнасць разнастайных дзяржаўных, грамадскіх, кааператыўных і прыватных музеяў (мастацкіх, краязнаўчых, гістарычных, археалагічных, этнаграфічных, народнага мастацтва і іншых).

Беларуская ССР стварае нацыянальныя музеі, якія з'яўляюцца захавальнікамі асабліва каштоўных фондаў нацыянальнай культурнай спадчыны Беларусі і іншага культурнага набытку Беларускай ССР і выконваюць ролю навуковых, культурна-асветных і метадычных цэнтраў музейнай справы ў рэспубліцы. Нацыянальныя музеі Беларускай ССР валодаюць правам набыцця і захавання прадметаў і аб'ектаў нацыянальнай культурнай спадчыны Беларусі, якія знаходзяцца ва ўласнасці дзяржавы або пераходзяць у яе ўласнасць.

Прадметы і аб'екты нацыянальна-культурнай спадчыны з дзяржаўных фондаў і музеяў не могуць перадавацца на захаванне, для выкарыстання па функцыянальнай прыналежнасці і для экспанавання прыватным асобам у кааператыўныя, прыватныя і іншыя зборы, а таксама любым юрыдычным асобам, якія не маюць статуса музеяў, акрамя асобных выпадкаў, па якіх прымаецца спецыяльнае рашэнне органаў кіравання ў галіне культуры.

На тэрыторыі Беларускай ССР ствараюцца і дзейнічаюць запаведнікі прыроды, гісторыка-культурныя і археалагічныя запаведнікі, на якія распаўсюджваюцца палажэнні дадзенага артыкула. Асаблівасці прававога статуса музеяў, гісторыка-культурных і археалагічных запаведнікаў вызначаюцца спецыяльным заканадаўствам Беларускай ССР.

Дзяржаўныя органы выдзяляюць у прыярытэтным парадку неабходныя матэрыяльныя і фінансавыя сродкі для камплектавання, кансервацыі і рэстаўрацыі музейных фондаў, капіравання унікальных узораў, забяспечваюць нарматыўныя ўмовы работы музеяў, стварэнне экспазіцый і выставак, садзейнічаюць вяртанню ў выглядзе арыгіналаў ці копій мастацкіх і гістарычных каштоўнасцей, вывезеных за мяжу.

Музеі не радзей аднаго разу на тыдзень прадастаўляюць грамадзянам, вучням, студэнтам, навучэнцам ПТВ і сярэдніх спецыяльных устаноў магчымасць бясплатнага наведвання залаў і агляду калекцый і фондаў.

Парадак стварэння, набыцця, рэарганізацыі, экспанавання, захоўвання прадметаў і аб'ектаў нацыянальна-культурнай спадчыны Беларускай ССР і іншых экспанатаў, а таксама пытанні дзейнасці музеяў незалежна ад іх ведамаснага падпарадкавання рэгулююцца заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 35. Пазашкольныя ўстановы культуры

Беларуская ССР стварае і забяспечвае дзейнасць пазашкольных устаноў культуры па месцы жыхарства грамадзян рэспублікі.

Дзяржаўныя органы сумесна з мясцовымі Саветамі гарантуюць выдзяленне (здачу ў арэнду) неабходных памяшканняў, забеспячэнне па ліміта х і дзяржаўных цэнах рэсурсаў і матэрыяльна-тэхнічных сродкаў, неабходных для работы пазашкольных устаноў культуры незалежна ад ведамаснай прыналежнасці.

Раздзел VII. ФІНАНСАВАННЕ І МАТЭРЫЯЛЬНА-ТЭХНІЧНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ КУЛЬТУРЫ

Артыкул 36. Крыніцы і парадак фінансавання культуры

Для фінансавання культуры ствараецца рэспубліканскі фонд фінансавання культуры, а таксама фонды фінансавання культуры мясцовых Саветаў народных дэпутатаў.

Крыніцамі фарміравання фондаў фінансавання культуры з'яўляюцца:

дабрачынныя паступленні ад прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый усіх відаў уласнасці, прыбыткі ад правядзення спецыяльных латарэй, аўкцыёнаў, выставак;

дабрачынныя паступленні ад грамадскіх арганізацый і ад грамадзян;

паступленні ад продажу і набыцця каштоўных папер, якія выпускаюцца фондам.

Дзяржава ўстанаўлівае гарантаваную долю бюджэтных сродкаў на развіццё мастацтва і культуры ў размеры не меней 3 працэнтаў ад агульнай сумы Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР.

Для фінансавання відаў мастацтва і напрамкаў культурнай дзейнасці ў складзе фондаў фінансавання культуры могуць стварацца спецыяльныя фонды (тэатра, музыкі, кіно, выяўленчага мастацтва і іншыя). Размеркаванне сродкаў фонду фінансавання культуры ажыццяўляецца ў адпаведнасці з палажэннем аб фондзе, якое зацвярджаецца Саветам Міністраў Беларускай ССР. Дзейнасць фондаў фінансавання культуры мясцовых Саветаў народных дэпутатаў зацвярджаецца адпаведнымі мясцовымі Саветамі.

Артыкул 37. Выкарыстанне фондаў фінансавання культуры

Выкарыстанне сродкаў фондаў фінансавання культуры ажыццяўляецца па рашэнню праўлення фондаў культуры ў адпаведнасці з палажэннямі аб гэтых фондах.

Артыкул 38. Фінансаванне культуры з бюджэту мясцовых Саветаў

Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў забяспечваюць развіццё культуры і культурнае абслугоўванне насельніцтва на падставе ўстаноўленых у Беларускай ССР нарматываў і гарантаваных бюджэтных асігнаванняў.

У адпаведнасці з Законам Беларускай ССР «Аб мясцовым самакіраванні і мясцовай гаспадарцы ў Беларускай ССР», бюджэтным і падатковым заканадаўствам Беларускай ССР мясцовыя Саветы народных дэпутатаў маюць права самастойна вызначаць звыш устаноўленых нарматываў размер бюджэтнага фінансавання ўстаноў культуры, размешчаных на сваёй тэрыторыі, незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці.

Артыкул 39. Добраахвотныя фонды развіцця культуры

Грамадскія арганізацыі, прафсаюзы, творчыя саюзы, іншыя грамадскія аб'яднанні, прадпрыемствы, установы, арганізацыі і грамадзяне маюць права самастойна ці на дагаворнай аснове ствараць фонды для фінансавання культурна-асветных устаноў, культурных праграм, развіцця мастацтва, літаратуры, выяўлення і падтрымкі творчых талентаў, інавацыйных пачынанняў у культуры, вырашэння сацыяльных і бытавых пытанняў творчых работнікаў. Арганізацыя і дзейнасць указаных фондаў ажыццяўляюцца ў адпаведнасці з іх статутамі. У якасці заснавальнікаў фондаў могуць выступаць на парытэтных пачатках дзяржаўныя органы і органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання.

Артыкул 40. Матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне культуры

Прадпрыемствам, установам культуры, арганізацыям і творчым калектывам незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці гарантуецца прыярытэтнае забеспячэнне неабходным інвентаром, музычнымі інструментамі, абсталяваннем і іншымі матэрыяльна-тэхнічнымі сродкамі. Першачарговым правам матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння карыстаюцца прадпрыемствы, установы культуры сельскай мясцовасці, а таксама тыя, што працуюць з дзецьмі і падлеткамі.

У Беларускай ССР стымулюецца фінансаванне і матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне культуры з боку прафсаюзаў, грамадскіх арганізацый, творчых саюзаў, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і асобных грамадзян.

Мясцовыя Саветы абавязаны прадугледжваць выдзяленне творчым работнікам у пастаяннае карыстанне часткі нежылёвага фонду пад майстэрні, студыі, лабараторыі, залы і г. д., неабходныя для ажыццяўлення прафесійнай дзейнасці. Забараняецца перадача гэтых памяшканняў другім асобам, а таксама выкарыстанне іх у іншых мэтах. Размер арэнднай платы за гэтыя памяшканні ўстанаўліваецца ў адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 41. Забеспячэнне развіцця культуры ў сельскай мясцовасці

У Беларускай ССР забяспечваецца прыярытэт у развіцці культуры ў сельскай мясцовасці, фарміраванне сеткі прадпрыемстваў і ўстаноў культуры, стварэнні ўмоў для эстэтычнай адукацыі і культурнага абслугоўвання насельніцтва на ўзроўні, які вызначаны патрабаваннямі агульнадзяржаўных праграм; стымулюецца адраджэнне традыцыйных узораў народнай творчасці.

Праектаванне і будаўніцтва ўстаноў культуры ў сельскай мясцовасці фінансуецца за кошт дзяржаўных сродкаў або арганізацыям і ўстановам, якія вядуць будаўніцтва, затрачаныя грашовыя сродкі ў аб'ёме праектнага каштарысу кампенсуюцца.

Раздзел VIII. ПАДАТКІ, ІЛЬГОТЫ ПА ПАДАТКААБКЛАДАННЮ

Артыкул 42. Парадак выплаты і размеры падатку на прыбытак

Парадак і размеры падаткаабкладання прыбытку прадпрыемстваў, арганізацый і ўстаноў культуры вызначаюцца падатковым заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 43. Ільготы па падатку на прыбытак

Дзяржава стымулюе накіраванне сродкаў на фінансаванне культуры, выкарыстоўваючы метады эканамічнага рэгулявання і льготнага падаткаабкладання.

Вызваляюцца ад падатку на прыбытак:

а) прадпрыемствы, арганізацыі і ўстановы культуры, выдаткі па ўтрыманню якіх поўнасцю пакрываюцца за кошт рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў або якія атрымліваюць дзяржаўныя датацыі з бюджэту;

б) прыбытак гаспадарча-разліковых прадпрыемстваў, аб'яднанняў і арганізацый, зарэгістраваных на тэрыторыі рэспублікі творчых саюзаў, Беларускага фонду культуры, аб'яднання беларусаў свету «Бацькаўшчына», Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны, Беларускага ПЭН-цэнтра, накіраваны імі названым саюзам, фондам, таварыствам на ажыццяўленне іх статутнай дзейнасці;

в) сума прыбытку, пералічаная зарэгістраваным на тэрыторыі Беларускай ССР Беларускаму добраахвотнаму таварыству аховы помнікаў гісторыі і культуры, Нацыянальнаму фонду адукацыі і культуры Беларускай ССР, рэспубліканскаму і мясцовым фондам развіцця культуры, Таварыству беларускай мовы імя Ф. Скарыны, аб'яднанню беларусаў свету «Бацькаўшчына», а таксама пералічаная прадпрыемствам, арганізацыям і ўстановам культуры — у межах, вызначаных заканадаўствам Беларускай ССР па падаткаабкладанню.

Падатковым заканадаўствам Беларускай ССР могуць устанаўлівацца іншыя льготы па падаткаабкладанню прадпрыемстваў, аб'яднанняў і арганізацый культуры, уключаючы арганізацыі, якія займаюцца рамонтам, рэстаўрацыяй і рэканструкцыяй помнікаў гісторыі.

Раздзел IX. АПЛАТА ПРАЦЫ І САЦЫЯЛЬНЫЯ ГАРАНТЫІ РАБОТНІКАМ КУЛЬТУРЫ

Артыкул 44. Гарантыі аплаты працы работнікам культуры

Дзяржава забяспечвае гарантаваны ўзровень аплаты працы і яе дыферэнцыяцыю ў залежнасці ад кваліфікацыі і вынікаў працы.

Максімальная велічыня заработнай платы не абмяжоўваецца і ўстанаўліваецца ў адпаведнасці з якасцю, колькасцю і відам працы ў межах сродкаў, накіраваных у фонд заработнай платы (аплаты працы).

Артыкул 45. Падаткаабкладанне аўтарскіх ганарараў

Аўтарскія ганарары за творы мастацтва і культуры падлягаюць падаткаабкладанню згодна з заканадаўствам Беларускай ССР.

Артыкул 46. Абарона аўтарскіх правоў

У Беларускай ССР гарантуецца захаванне і абарона аўтарскіх правоў.

Парадак абароны аўтарскіх правоў устанаўліваецца заканадаўствам Беларускай ССР у адпаведнасці з міжнароднымі канвенцыямі па аўтарскаму праву.

Раздзел X. ПАДРЫХТОЎКА, ПЕРАПАДРЫХТОЎКА, АТЭСТАЦЫЯ КАДРАЎ

Артыкул 47. Падрыхтоўка, перападрыхтоўка і атэстацыя кадраў

Падрыхтоўка прафесійных работнікаў культуры і мастацтва ажыццяўляецца ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных і іншых навучальных установах культуры і мастацтва.

Падрыхтоўка кадраў у галіне эстэтычнага і мастацкага выхавання для дашкольных, пазашкольных і навучальных устаноў і сферы адпачынку забяспечваецца дзяржзаказам.

Дзяржаўнымі органамі культуры ствараюцца неабходныя ўмовы для перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры і мастацтва ў розных формах і напрамках.

У Беларускай ССР могуць адкрывацца прыватныя навучальныя ўстановы мастацтва і культуры.

Грамадзяне, якія маюць спецыяльную адукацыю ў галіне культуры і мастацтва, карыстаюцца пераважным правам працаўладкавання па спецыяльнасці.

Усе работнікі культуры, кіраўнікі дзяржаўных органаў, прадпрыемстваў, устаноў і арганізацый культуры праходзяць перыядычную атэстацыю.

Дзяржаўныя органы кіравання, прадпрыемствы, установы і арганізацыі культуры, творчыя саюзы і іншыя грамадскія аб'яднанні садзейнічаюць у падрыхтоўцы і перападрыхтоўцы кадраў работнікаў мастацтва і культуры за мяжой, а таксама замежных грамадзян, у першую чаргу прадстаўнікоў беларускіх суполак, у навучальных установах Беларускай ССР.

Раздзел XI. ПРАВЫ ЗАМЕЖНЫХ ГРАМАДЗЯН І АСОБ БЕЗ ГРАМАДЗЯНСТВА

Артыкул 48. Правы замежных грамадзян і асоб без грамадзянства

Замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія жывуць на тэрыторыі Беларускай ССР, маюць права на мастацкую творчасць і карыстанне дасягненнямі культуры ў Беларускай ССР нароўні з грамадзянамі Беларускай ССР у адпаведнасці з парадкам, устаноўленым заканадаўствам Беларускай ССР і міжнароднымі дагаворамі Беларускай ССР.

Раздзел XII. ЗНЕШНІЯ СУВЯЗІ

Артыкул 49. Знешнія сувязі

Беларускай ССР належыць выключнае права ўстанаўліваць і развіваць знешнія культурныя сувязі. Яна мае права заключаць міжнародныя дагаворы і пагадненні ў галіне культуры, ажыццяўляць узаемны абмен дасягненнямі культуры.

Прадпрыемствы, установы і арганізацыі культуры, грамадскія аб'яднанні, у тым ліку і творчыя саюзы, маюць права самастойна заключаць дагаворы (кантракты) з замежнымі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі на любыя формы супрацоўніцтва ў сферы культуры. Абмежаванні на міжнароднае культурнае супрацоўніцтва могуць быць устаноўлены толькі заканадаўчымі актамі Беларускай ССР.

Калі міжнароднымі дагаворамі ці міжнароднымі пагадненнямі, у якіх удзельнічае Беларуская ССР, вызначаюцца іншыя правілы, чым тыя, якія вызначаны заканадаўствам Беларускай ССР аб культуры, тады прымяняюцца правілы міжнародных дагавораў ці міжнародных пагадненняў.

Раздзел XIII. АДКАЗНАСЦЬ ЗА ПАРУШЭННІ ЗАКАНАДАЎСТВА Ў СФЕРЫ КУЛЬТУРЫ

Артыкул 50. Адказнасць за парушэнні заканадаўства ў сферы культуры

Заканадаўствам Беларускай ССР устанаўліваецца крымінальная, адміністрацыйная, дысцыплінарная, матэрыяльная адказнасць за правапарушэнні ў сферы культуры.

Маёмасная і маральная шкода, якая нанесена грамадству і грамадзянам у сферы культуры, пакрываецца вінаватымі па рашэнню судоў у адпаведнасці з заканадаўствам Беларускай ССР.

Старшыня Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
М. ДЗЕМЯНЦЕЙ.

4 чэрвеня 1991 г.
гор. Мінск.

СТАЧКОМ, ТЫ НЕ МАЕШ РАЦЫІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

мы супярэчым гэтым дакументам, стварыўшы ў Вярхоўным Савеце фракцыю «Камуністы БССР за дэмакратыю»? — задаў ён пытанне. Далей Лукашэнка падкрэсліў, што заява, якую ён зрабіў, «гэта не мая заява, а заява партыйнай групы, якую падпісалі не адзін і не два дзесяткі чалавек». Незразумела і аб якім развале партыі знутры ідзе размова, калі гэта парламенцкая камуністычная партыйная група.

Па абмеркаванаму пункту парадку дня Вярхоўны Савет прыняў рад пастаноў. У першай з іх гаворыцца, што «патрабаванні аб дэпартызацыі, забароне дзейнасці на дзяржаўных прадпрыемствах і у арганізацыях, размешчаных на тэрыторыі Беларускай ССР, палітычных партый, іншых грамадскіх аб'яднанняў незаконныя, супярэчаць Канстытуцыі Беларускай ССР, міжнародна-прававым нормам і нормам дзеючага заканадаўства. Змяшчаецца патрабаванне да палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія дзейнічаюць на тэрыторыі Беларускай ССР, у сваёй рабоце «строга кіравацца заканадаўствам Беларускай ССР». Пракуратуры Беларускай ССР і яе органам на месцах даручаецца «забяспечыць нагляд за выкананнем законаў аб дзейнасці палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў дзяржаўнымі прадпрыемствамі, арганізацыямі і грамадзянамі, а таксама палітычнымі партыямі і грамадскімі аб'яднаннямі. Вінаватых у парушэнні прыцягваць да ўстаноўленай законам адказнасці». У другой —«Аб уласнасці КПСС—КПБ» — патрабаванні аб нацыяналізацыі ўласнасці КПСС—КПБ прызнаюцца «супярэчачымі Канстытуцыі і законам Беларускай ССР».

У сувязі з прыняццем гэтых рашэнняў не былі прыняты Законы БССР «Аб унясенні змяненняў у Закон Беларускай ССР «Аб асноўных прынцыпах народаўладдзя ў Беларускай ССР», прапанаваны камісіяй па заканадаўству і «Аб унясенні змяненняў у законы Беларускай ССР «Аб асноўных прынцыпах народаўладдзя ў Беларускай ССР» і «Аб міліцыі», прапанаваны дэпутатам І. Пырхам.

У. ГЛОД,
А. КРЫЖАНОЎСКІ,
В. СІВАКОЎ,
парламенцкія карэспандэнты БЕЛТА.

АПОШНЯЯ ІНФАРМАЦЫЯ АД 18 ДА 18 СУТАК

Мінск

НЕ ГУБЛЯЙЦЕ ПАШПАРТЫ, НЕ ГУБЛЯЙЦЕ

МАГІЛЕЎ. Адміністрацыйная камісія пры Кастрычніцкім райвыканкоме вырашыла разгледзець матэрыялы па захаванню пашпартнага рэжыму. І што ж. Высветлілася цяжкае становішча — многія грамадзяне губляюць свае пашпарты або наўмысна псуюць іх. А іншыя наогул пражываюць па несапраўдных пашпартах. Таму і звярнулася камісія да жыхароў раёна з заклікам берагчы гэтыя асноўныя дакументы. Бо без іх, як вядома,— і не туды, і не сюды.

ПАНІКОЎСКІ БЫЎ БЫ ЗАДАВОЛЕНЫ

АШМЯНСКІ РАЁН. (А. Дук). Здаецца, усе ведаюць, як захапляўся вядомы герой Ільфа і Пятрова Панікоўскі гусінай шыйкай. У хуткім часе змогуць ёй аддаць належнае і працаўнікі ашмянскага калгаса «Маяк».

Дзеля гэтага яны не пабаяліся выйсці на міжнародную арэну: праўленне гаспадаркі заключыла кантракт з дацкай фірмай «Легард» па вырошчванню гусей мясной пароды. За тры месяцы птушкі набіраюць у вазе 7—8 кілаграмаў.

Пятнаццаць тысяч крылатых гадаванцаў з-за мяжы з камфортам уладкаваліся ўжо ў калгасным птушніку. Плануецца давесці іх колькасць да 30 тысяч. 700 тон мяса ў год зможа рэалізоўваць калгас, а гусіны пух пойдзе на экспарт.

Майстры з дацкай фірмы ладзяць лінію для апрацоўкі птушкі, яны ж дапамагаюць асвоіць тэхналогію вырошчвання маладняку.

Ашмянскія гаспадыні чакаюць дацкіх гусей на прылаўках магазінаў.

УСІМ РЭКОРДАМ—НАШЫЯ ІМЁНЫ

БАБРУЙСК. (В. Зіноўскі). Поспехі беларускіх гімнастаў вядомы ва ўсім свеце. Аднак, каб нам заўсёды заставацца на ўзроўні, неабходна клапаціцца аб падрастаючым пакаленні спартсменаў.

Пасля двух гадоў «блукання па пакутах» амаль 300 гімнастаў горада і іх трэнераў, нарэшце, дабіліся свайго. Па рашэнню Дзяржкамітэта БССР па фізічнай культуры і спорту для будаўніцтва ў Бабруйску школы па спартыўнай гімнастыцы выдзелены 346 тысяч рублёў і неабходныя будаўнічыя матэрыялы.

Плануецца, што мантаж будынка школы агульнай плошчай 900 кв. м пачнецца ўжо ў гэтым годзе, а завершыцца ўзвядзенне ў канцы года.

ФАЛЬШЫВЫЯ ДОЛАРЫ—НА РАЗМЕН

Рады фальшываманетчыкаў папоўніліся яшчэ адным прадстаўніком: на гэты раз ім аказаўся жыхар Арменіі А. Ён быў затрыманы паставым міліцыянерам у мінскай гасцініцы «Юбілейная» ў той час, калі хацеў абмяняць фальшывую банкноту ў сто долараў ЗША на рублі. Не паспеў! Узбуджана крымінальная справа.

ДАПАМАГАЮЦЬ ПЕРАСЯЛЕНЦАМ

ДОКШЫЦЫ. (М. Аўтух). Пакуль народныя дэпутаты з высокіх трыбун гавораць палымяныя прамовы пра неабходнасць аблегчыць лёс пацярпеўшых ад чарнобыльскай катастрофы, сельскія будаўнікі Докшыцкага раёна робяць гэта на справе.

У саўгасе «Чырвонабярэзінскі», напрыклад, будаўнічыя арганізацыі перадалі перасяленцам пяць дамоў-катэджаў, літаральна праз некалькі дзён «пад ключ» будзе здадзена яшчэ пяць.

А ў вёсцы Параф'янава будуецца цэлы пасёлак — 22 дамы сядзібнага тыпу. Гаспадарчыя будынкі ўжо гатовыя, пачынаецца будаўніцтва кватэр. Дзесяць дамоў з'явіцца і ў калгасе імя Я. Коласа, тры — у саўгасе «Докшыцкі».

Усяго ж сёлета ў раёне плануецца пабудаваць для чарнобыльцаў 50 дамоў.

Спорт

МІНЧАНКА—КАПІТАН ЧЭМПІЁНАК

Учора ў Ізраілі закончыўся чэмпіянат Еўропы па баскетболу сярод жаночых каманд.

У фінальным матчы сустрэліся зборныя Савецкага Саюза і Югаславіі. З лікам 97:84 перамаглі савецкія спартсменкі, якія і заваявалі залатыя медалі чэмпіёнак кантынента.

На гэтым чэмпіянаце капітанам савецкай зборнай была спартсменка мінскага «Гарызонта» майстар спорту міжнароднага класа Ірына Сумнікава.

Выпуск падрыхтавалі: У. ГОЙТАН, І. КАРНЕЙ, А. КОКТЫШ, А. СЛАНЕЎСКІ, С. СУЛКОЎСКІ.
Нашы тэлефоны: 32-44-02, 32-60-13, 32-31-98.

„Перамагайце зло дабром..."

Апошнім часам мы сталі прывыкаць да самых нечаканых, самых недаступных раней звестак, паведамленняў. На старонках газет з'яўляюцца інтэрв'ю і рэпартажы з ахутаных таямніцай ведамстваў — КДБ, розных сакрэтных архіваў і г. д. Але нават у такой абстаноўцы прэс-канферэнцыя Патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі Алексія II, на якую журналістаў гасцінна запрасілі ў сцены Мінскай Экзархіі, выклікала зразумелы інтарэс. Думаем, што нашым чытачам таксама будзе цікава звярнуцца да слова Патрыярха.

— Самае моцнае ўражанне, якое атрымліваеш пры знаёмстве з рэспублікай, —сустрэчы з людзьмі. Гэта асноўнае багацце Беларусі. Паўсюдна, дзе былі, мы бачылі дагледжаныя палі, што сведчыць пра руплівасць беларусаў, іх клопат аб заўтрашнім дні. Для мяне духоўным абагачэннем з'явілася датыканне да шматпакутнай беларускай зямлі. Менавіта, тое, што гэта зямля бачыла шмат гора, яна адкрытая для асвяшчэння, чакае яго і гатова прыняць у сябе гаючую благадаць Боскую.

Тры катастрофы, тры бяды адбыліся ўжо на нашых вачах з беларускім народам. Першая — Вялікая Айчынная вайна, што агнём і мукай апякла кожнага беларуса. У гэтыя дні, калі паўвека пралятлі паміж намі і горка-палыновым днём пачатку вайны, мы малітоўна ўспамінаем тых, хто загінуў...

Другая бяда апаліла Беларусь зусім нядаўна, пяць гадоў назад. Адбылося страшнае: зямля, вада, паветра сталі варожымі чалавеку. Тое, што павінна падтрымліваць жыццё, стала несці хваробу і смерць. Людзі вымушаны баяцца сваёй роднай зямлі. Які страшны сімвал!

І трэцяя бяда — гэта дзесяцігоддзі самай нястрыманай антырэлігійнай вайны. Мы ўсе памятаем, як нам абяцалі зрабіць беларускі народ татальна няверуючым, а беларускую зямлю — зямлёю без храмаў. Дэнацыяналізацыя Беларусі адным са сваіх страшных лікаў мела разбурэнне духоўных, рэлігійных традыцый народа. І гэты духоўны Чарнобыль пераадолець нам будзе не лягчэй, чым красавіцкую катастрофу 1986 года. Называць вінаватых, праклінаць іх, патрабаваць пакарання бяссэнсава. Успомнім словы святога апостала Пятра: «Не будзьце пераможанымі злом, але перамагайце зло дабром».

Бездухоўнасць нам трэба заўважыць перш за ўсё ў нас саміх, у сваёй душы весці барацьбу за сваё духоўнае адраджэнне і, тым самым, за духоўнае адраджэнне свайго народа.

—Чым можа дапамагчы беларуская праваслаўная Царква ў святой справе адраджэння беларускай культуры і беларускага народа?

— Ва ўсе часіны знакам культурнай сталасці народа было распаўсюджанне ў ім Свяшчэннага Пісання на яго роднай мове. Пасля многіх дзесяцігоддзяў разрыву духоўнай і культурнай традыцыі беларусы зноў могуць чытаць Евангелле на роднай мове. У сувязі з гэтым паўстае не менш складаная задача — трэба распрацоўваць беларускую багаслоўскую і філасофскую мову. Думаю, што па меры распрацоўкі жывой і зразумелай беларускай багаслоўскай мовы, прывыкання да яе людзей і духавенства будзе адраджацца і ўмацоўвацца традыцыя царкоўнай пропаведзі на беларускай мове. Я веру, што духоўнае адраджэнне Беларусі зможа пракласці шлях творчасці і стварэнню — насуперак усім катастрофам.

— Ці азначае Ваш візіт, што ў далейшым руская праваслаўная Царква будзе аказваць матэрыяльную дапамогу людзям, пацярпеўшым ад Чарнобыля?

— Такая дапамога з боку Царквы аказваецца і цяпер. У Беларусі створана спецыяльная сінадальная камісія па ліквідацыі вынікаў аварыі. Узначальвае камісію Мітрапаліт Філарэт. Паступае і гуманітарная дапамога ад хрысціян іншых краін. Міжнародныя хрысціянскія арганізацыі жадаюць даваць сродкі на ажыццяўленне канкрэтных праграм — напрыклад, на стварэнне рэабілітацыйных цэнтраў, асабліва для дзяцей. На Украіне мы прапанавалі стварыць два такіх цэнтры — для хлопчыкаў у Брацкім корпусе Пачаеўскага манастыра і для дзяўчынак. На Захадзе спадзяёмся атрымаць для іх абсталяванне, медыкаменты. Чым больш мы сутыкаемся з вынікамі бяды, тым болей разумеем: патрэбны энергічныя практычныя дзеянні ўсіх, у тым ліку духавенства, а не агульныя тэарэтычныя разважанні.

— У Пасланні Іаана Багаслова маецца як бы прамое ўпамінанне чарнобыльскай катастрофы. Калі так, то ці не лічыце Вы, што ў хуткім часе могуць збыцца яго прароцтвы?

— Я не лічу, што ў Адкравеннях Іаана Багаслова ёсць прамое ўказанне аб Чарнобылі. Там гаворыцца аб будучых лёсах царквы і свету. Але ці тая гэта катастрофа, аб якой ён памінаў, ці будзе новая? Як бы там ні было, людзі павінны будаваць сваё жыццё на аснове вечных маральных і духоўных хрысціянскіх каштоўнасцей.

— Якімі бачацца ў будучым узаемаадносіны Царквы і арміі?

— Лічу, што многія нападкі на армію, якія мы сёння маем, адбываюцца па прычыне таго, што армія не стала да канца дзяржаўным інстытутам, яна занадта палітызаваная. У выніку цяжка задавальняць духоўныя патрэбы тых, хто служыць. У канкрэтных сітуацыях такое супрацоўніцтва ёсць, нямала прыкладаў, калі ваенныя не адмаўляюць царкве ў дапамозе. Увогуле армія, яе ўклад у нейкай ступені блізкія да царкоўнага — і тут, і там людзі служаць. Гэты дух служэння грамадству і Айчыне — тое агульнае, што робіць магчымым наша супрацоўніцтва. У многія ваенныя вучылішчы запрашалі святароў, каб яны мовілі слова ў дапамогу. Мы ўмешваемся таксама ў любыя спробы разбурыць свяшчэнныя магілы воінаў, што загінулі па-за межамі сваёй краіны. Думаю, што пасля пераадолення палітызацыі арміі ў нас будзе болей падстаў да супрацоўніцтва.

— У парламенце Беларусі працуюць чатыры дэпутаты — прадстаўнікі рускай праваслаўнай Царквы. Як вы расцэньваеце гэты факт? Ці мае намер Царква дабівацца пашырэння свайго прадстаўніцтва ў парламентах?

— Іншымі словамі, як магчыма ў краіне, дзе Царква аддзелена ад дзяржавы, выбранне прадстаўнікоў Царквы ў вышэйшы орган улады? Так, Царква аддзелена ад дзяржавы, але — не ад грамадства. І інтарэсы веруючай часткі грамадства мы прадстаўляем і абараняем у разнастайных выбарных органах. Тое, што ў беларускім парламенце прадстаўлены чатыры святары, сведчыць аб паспяховым развіцці дэмакратычных працэсаў у рэспубліцы. Думаю, што ў перыяд станаўлення нашай дзяржаўнасці, у перыяд выпрацоўкі закона аб свабодзе сумлення, аб рэлігійных аб'яднаннях — удзел прадстаўнікоў царквы выключна важны. Сёння мы задаволены, што нашы прадстаўнікі ўносяць нейкі прымірэнчы фактар у напружанасць парламенцкага жыцця. Што будзе далей? Жыццё пакажа.

— Ад вайны нас аддзяляюць паўвека, ад Чарнобыля — пяць гадоў, а людзі працягваюць гінуць сёння, уцягнуўшыся ў міжнацыянальныя канфлікты, напрыклад, на Паўночным Каўказе. Якія намеры праваслаўнай Царквы ў гэтай сувязі?

— Мы імкнёмся ўсім магчымым дапамагчы пераадоленню міжнацыянальных крызісаў, канфліктаў. У сакавіку гэтага года правялі ў Маскве ініцыятыўную сустрэчу прадстаўнікоў асноўных рэлігій і цэркваў нашай краіны. Гэта была першая сустрэча ва ўмовах рэлігійнай свабоды. Мы і раней сустракаліся, але тады размова ішла аб захаванні міру ў свеце. Цяпер клапоцімся аб міры ў сваім доме. Думаю, у канцы года ўдасца правесці прадстаўнічую сустрэчу, дзе адкрыта пагаворым аб усім, што можа і павінна зрабіць Царква для прадухілення кровапраліцця. Што датычыць канкрэтных выпадкаў, то, напрыклад, звяртаўся да веруючых Паўднёвай Асеціі з заклікам да прымірэння. Гэта наша агульная зямля, на якой мусім жыць мірна. Будзем весці прымірэнчую работу і далей.

— Ваша Святасць, уласцівымі духавенству лічацца некаторыя мірскія заняткі — пчалярства, цяслярскае майстэрства... Даводзілася чытаць, што ў маладыя гады Вы былі страсным аўтааматарам, праводзілі шмат гадзін за рулём. Ці так гэта? І ці могуць разлічваць на Ваша асаблівае заступніцтва людзі за рулём?

— Па-першае, было гэта не ў такія ўжо маладыя гады... Сапраўды, любіў выехаць на аўтамабілі ў адпачынак. Уся мая ранейшая работа (22 гады з'яўляўся Кіраўніком спраў Маскоўскай патрыярхіі), а таксама епіскапская дзейнасць — вельмі напружаная. Таму іншы раз дастаткова было на адзін тыдзень паехаць, пабыць сам-насам з прыродай, спыніцца там, дзе хочаш. Вельмі люблю збіраць грыбы.

Што датычыць заступніцтва... Я заўсёды перажываю, калі гінуць, калечацца людзі. Мы павінны быць уважлівымі, беражлівымі адзін да аднаго.

Дай Бог, сказаў у завяршэнне Яго Святасць, каб міналі Беларускую зямлю беды, каб яе народ ва ўмовах суверэнітэту змог будаваць належачае яму жыццё, каб расла наша агульная маральнасць.

На прэс-канферэнцыі выступіў Мітрапаліт Мінскі і Гродзенскі, патрыяршы Экзарх Беларусі Філарэт.

Як бачым, Патрыярху давялося адказваць на самыя розныя пытанні. Па-рознаму можна адносіцца да высноў, да самога візіту, але выключна важным уяўляецца тое, што мы, нарэшце, успомнілі пра вельмі значную частку нашага грамадства— вернікаў. Яго Святасць меў на Беларусі сустрэчы з кіраўнікамі рэспублікі—Старшынёй Савета Міністраў В. Кебічам, намеснікам старшыні Вярхоўнага Савета БССР В. Шаладонавым. У цырымоніі ўскладання вянка да помніка Перамогі ўдзельнічалі, як паміналася, В. Шаладонаў, намеснік Старшыні Саўміна рэспублікі М. Дзямчук, міністр замежных спраў П. Краўчанка. Акрамя раней памянёных у нашай газеце мерапрыемстваў, Патрыярх адслужыў паніхіду ў Курапатах — па пацярпеўшых за веру і праўду. Далей яго шлях — на апаленыя Чарнобылем Магілёўшчыну і Гомельшчыну.

Л. РЫЖАНКОВА.

На здымках: у час знаходжання Патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі Алексія II на Беларусі.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

«Водгук» вяртае надзею

22 ПОЛЬСКІЯ СЯМ'І ПАЖАДАЛІ ЎСЫНАВІЦЬ ДЗЯЦЕЙ ЧАРНОБЫЛЯ

Усё пачалося са звычайнай журналісцкай камандзіроўкі.

Святлана Саўрасава, тады яшчэ супрацоўніца часопіса «Парус», пабывала ў адным з раёнаў «жорсткага кантролю». Пабачыла там многае. Боль, страх, надзея — у вачах людскіх. А самае ўражлівае — вочы дзяцей. У іх яшчэ і неразуменне таго, што нешта адбылося. Што? За што? Чаму? Як ім растлумачыць, дзе знайсці тыя словы? Ды і ўвогуле, ці дапамогуць яны?

А ў хуткім часе ў польскай газеце «Права і жыччэ» з'явіўся артыкул С. Саўрасавай, у якім яна звярнулася да палякаў за дапамогай. І людзі адгукнуліся: пайшлі пісьмы, тэлеграмы ад грамадскіх арганізацый, сем'яў, польскага касцёла з запрашэннямі для дзяцей на лячэнне і аздараўленне. Зрабіць гэта было нялёгка — трэба выбіць грошы, набыць білеты, знайсці транспарт. Дзеля ўсяго гэтага прыйшлося развітацца з любімай работай. Спачатку займалася ўсім гэтым адна, а затым знайшліся аднадумцы — інжынер, фізік, матэматык. Вось так і была створана новая грамадская дабрачынная арганізацыя «Водгук». Зарэгістравана яна ў Міністэрстве юстыцыі ў лістападзе 1990 года.

Паўмільёна дзяцей жыве ў забруджанай радыяцыяй зоне, з іх 4.825 — сіроты. Пытаннямі іх аздараўлення і лячэння займаюцца розныя грамадскія аб'яднанні, іх сёння ўжо многа. Але і дапамога «Водгуку» тут будзе нялішняй. Мяркуйце самі: толькі летась дзякуючы менавіта гэтай арганізацыі на лячэнні ў Польшчы пабывала звыш шасці тысяч дзяцей, да канца гэтага года за мяжой пабываюць яшчэ 10 тысяч маленькіх чарнобыльцаў, там жа летась быў арганізаваны міжнародны сімпозіум «Медыцына і Чарнобыль» з прыцягненнем замежных урачоў, якія абследавалі і лячылі нашых дзяцей; на сродкі, сабраныя дабрачынным цэнтрам, закуплены імпартнае зімовае адзенне і абутак для дзяцей-сірот, перададзена 10 тон лекаў Мінскай дзіцячай інфекцыйнай бальніцы і Слаўгарадскай райбальніцы.

Сваю галоўную задачу «Водгук» бачыць у аб'яднанні грамадскіх, дзяржаўных намаганняў для барацьбы з вынікамі аварыі на ЧАЭС, фарміраванні грамадскай думкі, прыцягненні новых сіл і сродкаў.

Аднак не для таго, каб пахваліцца гэтымі справамі, лічбамі, намерамі, праводзілі прэс-канферэнцыю прадстаўнікі бюро дабрачыннага цэнтра — выконваючая абавязкі старшыні Таццяна Кот, намеснік старшыні Ларыса Агафоненка і намеснік начальніка аддзела сацыяльнай абароны дзяцей Міністэрства народнай адукацыі БССР Станіслаў Бубен.

Праблем, у першую чаргу фінансавых, у гэтай арганізацыі больш чым дастаткова. На сённяшні дзень толькі 1.200 рублёў знаходзіцца на яе рахунку. Каторы ўжо месяц без зарплаты працуюць старшыня бюро, намеснікі, тэхнічныя работнікі. Спачатку вялікую фінансавую падтрымку аказалі літаратурна-выдавецкае агенцтва «Эрыдан», кааператывы «Сузор'е» і «Логас», Дзяржкамітэт БССР па праблемах ліквідацыі вынікаў катастрофы, чытачы газеты «Поиск», якая правяла спецыяльную акцыю. На жаль, пералік спонсараў, як бачыце, аказаўся вельмі кароткім. Вялікія цяжкасці з аўтатранспартам — часам дзеці перавозяцца з грубымі парушэннямі правіл бяспекі. Не далей, як шостага чэрвеня, напрыклад, у Польшчу накіроўвалася група дзяцей па запрашэнню Варшаўскай праваслаўнай мітраполіі ў аўтобусах, багажныя адсекі якіх былі забіты каністрамі з бензінам. Дастаткова маленькай неасцярожнасці, каб машыны разам з дзецьмі ўзляцелі ў паветра. А ўсё з-за эканоміі выдзяляемай на паліва валюты.

— Паспрабуй скажы аб гэтым таму ж «Белаўтатурысту», дзе мы арандуем аўтатранспарт, як у адказ прагучыць: вазіце на чым хочаце, — гаворыць Таццяна Аляксандраўна Кот.— А возьмем фінансавую праблему. У нас ужо адключалі тэлефоны, бо за іх карыстанне мы не можам заплаціць. У Брэсце быў такі выпадак. Там адна група засталася начаваць і да мяне падышоў заплаканы хлопчык — у яго не было 2 рублёў, каб заплаціць за вячэру. Хадзім літаральна з працягнутай рукой. Страхоўкі аплачваюцца толькі ў валюце, некалькі разоў польскі бок сам выдзяляў валютныя сродкі. А што ж нашы арганізацыі? Былі выпадкі, калі салідныя дырэктары адкрытым тэкстам згаджаліся аказаць фінансавую дапамогу за льготны ўезд у Польшчу сваіх супрацоўнікаў або дзяцей. Такое «спонсарства» нам, зразумела, не патрэбна.

Ну, а што ж палякі? Яны сустракаюць нашых дзяцей з усёй гасціннасцю і цеплынёй. Зусім нядаўна ў Мінск звaніла Ізабэла Дукачэўска з тэлебачання: «Мы завалены пісьмамі! Дзяцей гатовы ўзяць хоць сёння: і ў сем'і, і ў пансіянаты». Дарэчы, у горадзе Торунь са снежня мінулага года лечыцца група — 164 выхаванцы трох дзіцячых дамоў з Гомельскай вобласці. На заклік мясцовага органа ўлады аб тым, каб пасяліць гэтых дзяцей на прыватных кватэрах, адгукнуліся 340 польскіх сем'яў.

І вось тут пачынаецца самае цікавае. 22 польскія сем'і звярнуліся ўжо ў гэтым годзе ў савецкае пасольства з просьбай аб усынаўленні 30 дзяцей, што жылі ў іх. Прычым заяўляюць прама: дзяцей не аддадзім!..

Расказвае С. Бубен:

— З групай работнікаў нашага міністэрства я пабываў нядаўна ў Торуні. Сапраўды, за прайшоўшыя месяцы дзеці вельмі прывыклі да тых людзей, з якімі жылі ўвесь гэты час, яны свабодна размаўляюць па-польску, жывуць у добрых умовах. Што ж датычыць палякаў, то яны заяўляюць, што дзяцей проста схаваюць, калі паспрабуюць іх адабраць...

Сітуацыя сапраўды надзвычайная. Тры камісіі— Вярхоўнага Савета БССР, Міністэрства юстыцыі і рэспубліканская пракуратура — разглядалі гэты варыянт. Ніякае канкрэтнае рашэнне пакуль што не прынята. Але, відаць, можна ўжо сказаць, што варыянт з усынаўленнем не пройдзе. У нас пакуль няма законаў, якія б маглі рэгуляваць такое пытанне. Па консульскіх правілах і са згоды нашага пасольства можа весціся гаворка толькі аб устанаўленні апякунства тэрмінам да двух гадоў.

— Гэта пытанне, — гаворыць Л. Агафоненка,—чамусьці набыло ў нас палітычную афарбоўку. Маўляў, губляем сваіх дзяцей, якія нават не паспелі разабрацца, што такое Радзіма. Вось акалечаць яго, апалячаць...

Але ж галоўнае тут — каб ачалавечылі. Дзіця падлечыцца, адпачне ў нармальных умовах, а затым зноў у гэты бруд? Так што маем мы сёння дзве пазіцыі: «ні за што не аддадзім» і «вярнуць, не задумваючыся».

«Я шчыра веру ў людскую дабрыню, але гэта зразумець не магу. У адзін-два выпадкі паверыў бы, але вось у такую масавую дабрачыннасць у адносінах да хворых— не магу. Хацелася б верыць у лепшае. Але, не дай Бог, калі дзяцей бяруць для іншых мэт. Давайце не забываць, яны з радыяцыйнай зоны, з унікальнага на ўвесь свет куточка. Апрамененыя... Зусім нецярпіма становіцца, калі хтосьці на гэтай бядзе бяздушна спекулюе». Гэтыя радкі з апублікаванага 28 сакавіка ў «Народнай газеце» артыкула «З-за мяжы не вярнуліся». Матэрыял гэты, як пісала пазней у «Поиску» С. Саўрасава, стаў у Польшчы ледзь не «бестселерам». І не дабавіў ён ні павагі да нас, ні давер'я, ні спагады. Вельмі шкада, што праяўленая там, за мяжой, гуманнасць, звычайная чалавечая дабрыня, спагада ў нас часам вось так адмятаецца. Замест гэтага з'яўляюцца беспадстаўныя падазрэнні на тое, што дзяцей бяруць для доследаў. Наша псіхалогія, відаць, адмаўляецца зразумець, што людзі могуць дапамагаць проста так, па душы, па сэрцу.

Аднак сапраўды, у такой тонкай справе неабходна разбіраць кожны канкрэтны выпадак асобна. Трэба ўлічваць і маральны бок справы, і юрыдычны. Працаваць тут ёсць над чым.

Вось такія думкі прагучалі на гэтай сустрэчы. Было паведамлена, што чарговая партыя чарнобыльскіх дзяцей адпраўляецца днямі ў суседнюю краіну. Адпачнуць, падлечацца, знойдуць новых сяброў. І вельмі хочацца спадзявацца, што ніякіх брудных «гульняў» за іх спінамі не будзе.

Калі вы хочаце дапамагчы «Водгуку» — зрабіце гэта. Вашы грошы пойдуць на добрую справу. Разліковы рахунак: 700358, МФО 400019, Белжылсацбанк.

А. СЛАНЕЎСКІ.

Мова і мы

Нататкі з другога з'езда Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны

ГАЛОЎНАЕ, што адлюстравала дыскусія на з'ездзе, — адчувальны зрух у адносінах беларускага грамадства да беларускай мовы. Яна прызнана дзяржаўнай, прыйшла ў парламент, у школы, на ёй зусім прыстойна загаварылі некаторыя міністры... ТБМ стала [illegible], але і ў адзіноце. Аўтарытэт мовы падняты не толькі дзяржаўнымі актамі. Яна ўсё шырэй скарыстоўваецца як сродак агітацыі і барацьбы за агульнадэмакратычныя каштоўнасці. Справядлівасць (гістарычная, сацыяльная) — адна з галоўных такіх каштоўнасцей. І зусім натуральна, што [illegible] беларусаў задумацца над пытаннем: ці справядліва размеркаваны ў сучасным жыцці сацыяльныя функцыі роднай мовы?

Адной з праграмных мэт ТБМ стала, у прыватнасці, вяртанне нашай мовы ў школу.

Праблема нумар адзін тут, як лічыць Людміла Сухнат, намеснік міністра народнай адукацыі рэспублікі, свядомасць нацыянальных кадраў. У сваім выступленні яна паведаміла, што ў міністэрстве рыхтуецца загад аб атэстацыі настаўнікаў, па якім перавага ў кваліфікацыйнай катэгорыі будзе прысвойвацца з улікам валодання беларускай мовай.

Л. Сухнат заклікала суполкі ТБМ [illegible] кантралюючыя органы народнай адукацыі ў гэтай справе, а быць іх саюзнікамі.

Выступленні дэлегатаў паказалі, што іх па-ранейшаму хвалюе [illegible] «тактыка» беларусізацыі школы. Нараканні выклікае пераход на мову па асобных класах (дэлегат Раман Геніюш са Слоніма назваў іх «рэзервацыямі»). Таму з вялікай надзеяй на добры прыклад было ўспрынята паведамленне старшыні маладзечанскай рады ТБМ Лявона Цімохіна, што «мы маем намер у гэтым годзе надаць статус беларускіх усім школам і садкам горада, а таксама адчыніць беларускую гімназію і ліцэй». Калі гэта сапраўды ўдасца зрабіць новым гарадскім уладам, Маладзечна, напэўна, усур'ёз завалодае статусам сталіцы беларускай перабудовы.

Але хіба можна будаваць што-небудзь без плана? Прадстаўнік мінскага гарадскога бацькоўскага камітэта Алесь Лозка выказаў свае прэтэнзіі да часовага навукова-даследчага калектыву па распрацоўцы канцэпцыі нацыянальнай школы і, у прыватнасці, да яго кіраўніка. Пакуль школа не стала месцам выхавання нацыянальна свядомых грамадзян, бацькі спрабуюць скарыстаць для гэтай мэты [illegible] рух. Сёлета [illegible] «Грунвальдыя». [illegible]

Не адзін закід быў зроблены Дзяржкамдруку рэспублікі [illegible] таго, што будуць чытаць нашы дзеці. Старшыня [illegible] ТБМ Анатоль Бутэвіч падзяліўся з дэлегатамі і інфармацыяй, і праблемамі. [illegible] Таму ўзнікла неабходнасць распрацаваць спецыяльную Рэспубліканскую міжведамасную праграму выпуску літаратуры для дзяцей.

Тэму адносін кампартыі і партыйных выданняў да нацыянальнага адраджэння закрануў сакратар Віцебскага абкома КПБ, сябра ТБМ Іосіф Наумчык. Мы не пагадзіліся, — адзначыў ён, — з высновамі сакавіцкага 1987 года пленума ЦК КПБ пра тое, што з беларускай мовай у нас усё добра. Факты прымушаюць задумацца аб адваротным. Таму, скажам, калі сярод насельніцтва Віцебска 64 працэнты — беларусы, беларускую мову называюць роднай толькі 49 працэнтаў віцябчан.

На думку сакратара абкома, больш выразнай і прынцыповай павінна быць тут пазіцыя партыйнай прэсы. [illegible] «Беларускай нівы», «Камуніста Беларусі», «7 дней» [illegible] на карысць роднай мовы.

Якой будзе яе месца на радзіме — такой мерай адмераецца і нам месца ў шэрагу народаў-суверэнаў. [illegible]

[illegible] на месцы, дзе стаяў будынак друкарні.

Выступленні вядомага настаўніка Алеся Белакоза і песенніка Уладзіміра Юрэвіча сталі зачынам палемічнай размовы аб лексічных і арфаграфічных праблемах сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Патрэбен ці не мяккі знак? [illegible]

Мяркавалася, што запланаваная на другі дзень работы з'езда дыскусія аб правапісе прывядзе дэлегатаў ТБМ да нейкай канкрэтнай пазіцыі. На жаль, спадзяванні гэтыя не спраўдзіліся. [illegible]

І спрадвеку, на апошні раз [illegible] «Ці не прыйдзем мы ў такім выпадку да стану, калі паралельна будуць існаваць нават не дзве, як цяпер, а жа тры розныя нормы правапісу?» — занепакоена [illegible] выступленні Генадзь Цыхун. — Гэта не паспрые кансалідацыі нацыі, а наадварот, [illegible].

Цікавай, на нашу думку, была прапанова Адама Мальдзіса: склікаць міжнародную канферэнцыю па праблемах беларускага правапісу і прасіць [illegible].

У рэзалюцыі з'езда па правапісу, прынятай дэлегатамі, прызнаецца патрэба ў рэформе, [illegible] 1992 года. [illegible]

[illegible] праблем палітыкаў, што яшчэ адно такое яго выкарыстанне (няхай і з адваротным знакам, з высакароднай мэтай аднаўлення гістарычнай справядлівасці) — мабыць, не прывядзе да жаданых вынікаў.

[illegible] небудзь значнай падтрымкай сярод палешукоў, — толькі на карысць актывістам гэтага згуртавання: бясплатная рэклама.

Дакументы з'езда — пастанова і рэзалюцыі — неўзабаве з'явяцца ў друку, і вы зможаце пазнаёміцца з імі. Як ні намагаўся старшыня таварыства Ніл Гілевіч адгаварваць дэлегатаў траціць час на дыскусію аб Саюзным дагаворы, — тыя ўсё ж палічылі патрэбным выказацца і прынялі рэзалюцыю, у якой заклікаюць не падпісваць дагавор да прыняцця Канстытуцыі рэспублікі, каб Дэкларацыі аб суверэнітэце [illegible] статус і г. д.

[illegible] нетутэйшых земляках, адмаўляць ва ўвазе чалавеку толькі з-за яго вымаўлення...

Мова — гэта мы, гэта нашы агульныя гены. І яна, пра што трэба помніць, найперш даецца людзям як сродак паразумення.

А. ЦІХАНОВІЧ,
В. ЖДАНКО.

Дзіцячы садок, якім загадвае Алена ВЕРАМЕЙ,— адзін з самых маленькіх у Лагойскім раёне. У саўгасе «Гайна» гэты садок пабудавалі для маленькіх жыхароў вёскі Слабада. Усяго трынаццаць хлопчыкаў і дзяўчынак прыходзяць штодзень у светлае прасторнае памяшканне. Бацькі спакойныя: малыя пад наглядам вопытнага педагога.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

Рой МЯДЗВЕДЗЕЎ,
Пётр ХМЯЛІНСКІ

Варашылаў і Айчынная вайна

(Заканчэнне. Пачатак у № 117).

Першае пасля грамадзянскай вайны сутыкненне Чырвонай Арміі з моцнай замежнай арміяй адбылося летам 1938 года ля возера Хасан, дзе японскія войскі ўварваліся на нашу тэрыторыю і захапілі дзве пануючыя над мясцовасцю сопкі. Пасля тыдня жорсткіх баёў сопкі былі адбіты, але нашы войскі панеслі вялікія страты, а ў іх аснашчэнні, вучобе і тактыцы выявіліся вельмі небяспечныя мінусы і прабелы. Аказалася, напрыклад, што цэлыя батальёны пагалоўна, уключаючы камандзіраў, не ўмеюць кідаць гранаты. Варашылаў прыклаў максімум намаганняў, каб паказаць тое, што здарылася, як праяўленне спецыфічных недахопаў Далёкаўсходняга фронта, не ўласцівых Чырвонай Арміі ў цэлым. Яму ўдалося перакласці адказнасць на камандуючага Далёкаўсходнім фронтам маршала Блюхера, які быў арыштаваны і хутка памёр у турме ад катаванняў. Належных вывадаў з вопыту баёў на Хасане зроблена не было, і праз паўтара года ў кровапралітнай і няўдалай вайне з Фінляндыяй усе тыя ж слабасці Чырвонай Арміі зноў далі сябе адчуць. Цяпер перакладваць адказнасць не было на каго, і Варашылаў быў адхілены ад кіраўніцтва арміяй (праўда, з фармальным павышэннем). У перыяд работы наркомам абароны ім таксама не была арганізавана работа па абагульненню вопыту заграчных канфліктаў, у якіх прымалі ўдзел савецкія ваенныя саветнікі і добраахвотнікі (напрыклад, у Іспаніі і Кітаі). У выніку многія тактычныя прынцыпы, прыёмы, выпрацаваныя нашымі ваеннымі спецыялістамі, прыйшлося занава адкрываць у 1941—1942 гадах цаной новай крыві.

Вайна прадаставіла Варашылаву магчымасць аднавіць сваю падмочаную рэпутацыю палкаводца, але ён не змог скарыстаць гэту магчымасць. Назначаны Галоўнакамандуючым Паўночна-Заходняга напрамку, адказваючы за трэцюю частку вялікага савецка-германскага фронта, ён пачаў дзейнічаць у духу эмацыянальнага і прамалінейнага камісара грамадзянскай вайны. Ён мітусіўся на перадавой, збіраў мітынгі, гаварыў гарачыя прамовы, вадзіў байцоў у атакі, гутарыў з раненымі, а пасля вяртання ў свой штаб у Ленінград абавязкова праводзіў сход гарадскога партгасактыву, дзе, паперамена са Ждановым, рабіў даклады. Смелы (і нават ліхі) пад кулямі, пры прыняцці рашэнняў ён губляўся, доўга раіўся з падначаленымі, і, як правіла, прыходзіў да якога-небудзь палавінчатага вываду, які не адпавядаў абстаноўцы. Ён раз за разам забараняў падначаленым яму войскам выходзіць з акружэння, а затым са спазненнем пагаджаўся на гэта, калі было ўжо вельмі позна. З такой жа ўпартасцю то на адным, то на другім участку фронта па яго патрабаванню праводзіліся спешныя непадрыхтаваныя «наступленні», што заканчваліся бясплённымі нескаардынаванымі атакамі, якія прыносілі страты і не прыносілі эфекту. Ён заўсёды адносіўся з пагардай да службаў тылу і не паклапаціўся аб тым, каб запасы прадуктаў у Ленінградзе былі разгрупаваны па некалькіх месцах, з-за чаго галоўныя запасы былі знішчаны адным раптоўным налётам фашысцкай авіяцыі. Да таго ж пад кіраўніцтвам Варашылава і Жданава ў Ленінградзе нагняталася атмасфера пагарды і ганьбавання ў адносінах да тых, хто спрабаваў эвакуіравацца. У выніку вялікі горад трапіў у блакаду з усімі сваімі мірнымі жыхарамі, але амаль без прадуктаў харчавання, што і прадвызначыла трагедыю ленінградскага голаду.

Калі прайшло паўтара месяца варашылаўскага камандавання ў Ленінградзе, сталі яўнымі прыкметы канчатковага расчаравання Сталіна ў талентах свайго саратніка. У дваццатых чыслах жніўня 1941 года адна за другой адбыліся дзве рэарганізацыі камандавання ў Ленінградзе, прычым сфера адказнасці Варашылава абодва разы звужалася. Але спрашчэнне задач, якія стаялі перад былым наркомам, мала дапамагло, і на наступны дзень пасля таго, як кола варожай блакады замкнулася, у Крамлі было прынята рашэнне аб выкліку Варашылава з Ленінграда. 60-гадовы маршал у апошні раз павёў матросаў у атаку ля Краснага сяла, а затым выляцеў у Маскву. Сталін накіраваў яго праводзіць безнадзейнае наступленне з мэтай прарыву блакады, але праз пяць дзён выклікаў назад у Маскву. На працягу нейкага часу Варашылаў, як пішацца іншы раз у партыйных анкетах, «выконваў асобныя даручэнні», пакуль не быў назначаны ўпаўнаважаным па стратэгічных рэзервах. У яго абавязкі ўваходзіла інспектаванне новых фарміруемых у тыле армій — не вельмі ганаровая работа для баявога камандзіра ў момант вышэйшага напружання сіл і крытычнай абстаноўкі на фронце. 7 лістапада 1941 года Варашылаў прымаў ваенны парад у Куйбышаве, часова стаўшым тады нейкай «паўсталіцай»: у гэты горад былі эвакуіраваны з Масквы большая частка штатаў урада і Генштаба, замежныя пасольствы, хоць Сталін па-ранейшаму заставаўся ў Маскве.

У час доўгіх паездак па тылавых ваенных акругах Клімент Яфрэмавіч любіў сабраць вакол сябе сваіх маладых памочнікаў і сакратароў і расказваць ім пра сваё мінулае.

У жніўні 1942 года, у дні візіту ў Маскву прэм'ер-міністра Вялікабрытаніі Чэрчыля, Сталін падключыў Варашылава да перагавораў у якасці ваеннага эксперта. Аналагічныя абавязкі адстаўны правадыр Чырвонай Арміі выконваў на розных дыпламатычных канферэнцыях на працягу практычна ўсёй вайны (у прыватнасці, лятаў са Сталіным у Тэгеран восенню 1943 года). Стэнаграмы пасяджэнняў сведчаць, што яго дыпламатычныя функцыі былі нескладанымі: яны зводзіліся да простага ўгаворвання партнёраў перайсці на пазіцыю савецкага боку.

У самым канцы жніўня 1942 года Сталін захапіўся ідэяй арганізацыі буйнамаштабных партызанскіх рэйдаў у глыбокім тыле праціўніка. Якраз у тыя дні нямецка-фашысцкія войскі выйшлі да Волгі і пачалі штурм Сталінграда. Зыход барацьбы за горад быў невядомы, плана контрнаступлення яшчэ не існавала, ішоў другі год вайны, а нашы войскі пакуль яшчэ ні ў адным выпадку не змаглі разграміць па-сапраўднаму буйныя сілы ворага. Верагодна, у гэтых умовах Сталін па прапагандысцкіх меркаваннях палічыў патрэбным удзяліць час, прадаставіць сілы і сродкі партызанам, хоць і да, і пасля ён адносіўся да партызанскага руху без цікавасці. У Маскву выклікалі камандзіраў некалькіх буйных атрадаў, і Сталін на працягу дзвюх начэй гутарыў з імі ў прысутнасці Варашылава, складаючы планы будучых рэйдаў (у далейшым рэйды былі ажыццёўлены, але ні іх характар, ні дасягнутыя мэты не адпавядалі запланаванаму). 6 верасня Варашылаў быў назначаны на пасаду, якая спецыяльна была створана для яго, з урачыста гучнай назвай «Галоўнакамандуючы партызанскім рухам».

Але на новай пасадзе Варашылаў разгарнуцца не паспеў: яго пасада была ліквідавана праз два з палавінай месяцы пасля яе стварэння, за дзень да пачатку контрнаступлення пад Сталінградам.

Зіма 1942—1943 гадоў прынесла, нарэшце, нашым войскам вялікія поспехі. У студзені Варашылаў зноў аказаўся на Волхаве, дзе зноў вырашалася (і цяпер ужо паспяхова) задача прарыву блакады Ленінграда. Але гэту аперацыю нельга паставіць у заслугу «Чырвонаму маршалу»: у гэты момант там жа знаходзіўся і кіраваў баявымі дзеяннямі Жукаў.

Вясной для Клімента Яфрэмавіча знайшлася яшчэ адна справа: яму было даручана праслухоўванне ўсемагчымых варыянтаў тэксту і музыкі новага гімна Савецкага Саюза. Дзесяткі кампазітараў і паэтаў прадставілі ўрадавай камісіі сотні версій гімна, а канчатковыя рашэнні прымаў, як звычайна, Сталін. Цікава, што доўгая работа Варашылава над гімнам у самы разгар вайны нават не ўпаміналася ў яго больш позніх афіцыяльных біяграфіях. Відаць, вобраз маршала-меламана, які ўдалечыні ад фронта праслухоўвае новыя музычныя творы, быў настолькі недарэчны, што работу над гімнам біёграфы не рашаліся назваць сярод іншых заслуг свайго героя.

Пасля паездкі ў Тэгеран (там Варашылаў вучыў англічан фарсіраваць Ла-Манш, расказваючы аб фарсіраванні нашымі войскамі Дняпра, у якім, дарэчы, сам не ўдзельнічаў), ён у апошні раз адправіўся на фронт. Яго задачай было арганізаваць наступленне нашых войск у Крыме ад Керчы ў бок Севастопаля. Незадоўга перад гэтым савецкія войскі правялі на гэтым напрамку серыю паспяховых марскіх дэсантных аперацый у ходзе вызвалення Новарасійска і Керчы. Варашылаў паспрабаваў яшчэ раз высадзіць у тыле ворага марскі дэсант, але пад яго кіраўніцтвам справа закончылася катастрофай. Прабыўшы ў Крыме яшчэ некалькі тыдняў і прынёсшы падначаленым войскам новыя безвыніковыя страты, маршал адбыў у Маскву праслухоўваць канчатковую рэдакцыю гімна.

За гэтыя зімовыя баявыя дзеянні Асобнай Прыморскай арміі ў Крыме яе камандуючы І. Е. Пятроў быў адхілены ад пасады, а Варашылаў — узнагароджаны ордэнам Суворава І-й ступені.

Увесь апошні год вайны ён займаўся пытаннямі адносін з усходнееўрапейскімі краінамі, у якія ўступалі савецкія войскі. Канец вайны сустрэў у Венгрыі, на пасадзе старшыні саюзнай кантрольнай камісіі.

На ўсім працягу вайны Сталін дараваў Варашылаву такія правалы, за якія хто-небудзь іншы мог заплаціць галавой. Прычына хутчэй за ўсё ў тым, што легенда пра слесара-палкаводца Кліма з'яўлялася часткай легенды пра самога Сталіна, і таму яе трэба было зберагчы. Вельмі цесна перапляліся лёсы гэтых двух людзей у гады грамадзянскай вайны, вельмі доўга і падрабязна апісвалі газеты, падручнікі і фільмы іх сумесную «геніяльную» барацьбу з Троцкім, вельмі часта словы «армія» і «Варашылаў» ставіліся побач. Ваенная кар'ера Варашылава пасля фіяска ў Ленінградзе набыла, акрамя іншага, і такі трагікамічны аспект, як неаслабнае жаданне Сталіна «арганізаваць» саратніку хоць якія-небудзь новыя ваенныя заслугі, раз за разам разбіваемыя аб абсалютную прафесіянальную бездапаможнасць «Маршала Кліма». Заставалася толькі звяртацца да такіх танных прыёмаў, як жывапіснае адлюстраванне мастаком-рэалістам Сталіна, Варашылава і Ракасоўскага сярод прысыпаных снегам бліндажоў і акопаў на фронце пад Масквой. На карціне таксама перададзены характэрныя позы і выразы твару. Адзіная недакладнасць заключаецца ў тым, што з траіх персанажаў у абароне сталіцы непасрэдна ўдзельнічаў адзін Ракасоўскі. Гэта падтасоўка цікавая тым, што выяўляе жаданае Сталіным накіраванне фальсіфікацыі фактаў.

Пытанне аб ролі і месцы Варашылава ў трагедыі Айчыннай вайны — гэта і пытанне аб ступені свабоды і адказнасці ўплывовага выканаўцы ўказанняў дыктатара.

ШАХМАТЫ

Пад рэдакцыяй майстра спорту У. СЫЧОВА

ДРУГІ КВАРТАЛЬНЫ КОНКУРС РАШЭННЯЎ

Заданне № 7
А. Міронаў (Магілёў)

Белыя: Крf4, Фg1, Се7, Сg6, Ве6, Ва7, п. h4, d6 (8).
Чорныя: Кpd7, Лс8, Сf1, пп: а5, а6, d3, d4, d5, f5, g4, g7 (11).
Мат за 3 хады.

Заданне № 8
М. Харкевіч (Слуцкі раён)

Белыя: Кре1, Фh4, Се4, Ке6, п. с4 (5).
Чорныя: Крh1, Фg2, пп: с6, е2, е3, h2, h5 (7).
Мат за 3 хады.

ПРАВЕРЦЕ ВАШЫ АДКАЗЫ

Заданні № 1 і № 2 другога квартальнага конкурсу рашэнняў развязваюцца наступным чынам:

№ 1 А. Маркаў. 1. Кс5!
№ 2 К. Гаўрылаў. 1. Фh8!

На заданні правільныя адказы прыслалі наступныя ўдзельнікі: В. Быкаў, С. Гурыновіч, П. Кавалёў, М. Наруць, В. Лашманаў, Л. Ахрэм (Мінск), А. Сакалоў, І. Буяк (Воранаўскі раён), А. Кухарчук (Іванаўскі раён), І. Каховіч (Салігорскі раён), І. Пусевіч, А. Страх (Маладзечна), М. Шчучка (Гомельская вобл.), Г. Закрэўскі (Сенненскі раён), Я. Лазараў і В. Сухараў (Віцебск), Л. Шыцік (Орша), С. Усянкоў (Добруш), М. Загорскі (Барысаў), В. Лобан (Любанскі раён), Р. Зязюлькін (Бялыніцкі раён), В. Конахаў (Магілёў), С. Сіляўкін (Лельчыцкі раён), В. Каваленка (Лепельскі раён), У. Баранаў (Лунінецкі раён), А. Далгачоў (Гомельская вобл.) і іншыя.

ЦІКАВАЯ ПАРТЫЯ

Пазнаёмцеся з партыяй, згулянай у фінальным матчы прэтэндэнтак паміж Алісай Марыч (Югаславія) і Сэ Чжун (КНР), у якім перамагла кітайская шахматыстка, атрымаўшая права змагацца з чэмпіёнкай свету М. Чыбурданідзе.

А. Марыч — Сэ Чжун
Стараіндыйская абарона.

1. d4 Kf6 2. c4 g6 3. Кс3 Сg7 4. е4 d6 5. Kf3 0—0 6. Се2 е5 7. Се3 Кс6 8. d5 Ке7, 9. Kd2 Ке8 10. с5 f5 11. f3 Крh8 12. 0—0 Кg8 13. Кс4 Kgf6 14. cd cd 15. ef С:f5 16. Kb5 а6 17. Cb6 Фе7 18. Кс3 Kh5 19. g3 Khf6 20. Фd2 Ch3 21. Лfe1 Лс8 22. Лас1 Kd7 23. Се3 b5 24. Ка5 Кс7 25. а4 Kf6 26. ab ab 27. Кс6 Фd7 28. Лed1 Лf7 29. С:b5 К:b5 30. К:b5 Kh5 31. Фе2 Лcf8 32. Лf1 Kf6 33. Лfd1 Ке8 34. Лf1 С:f1 35. Л:f1 Кс7 36. К:с7 Ф:с7 37. b4 Лf5 38. Лf2 Фf7 39. Крg2 h5 40. b5 g5 41. Kb4 g4 42. fg hg 43. Л:f5 Ф:f5 44. Cd2 е4 і белыя здаліся.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

19 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.30. Раніца рэспублікі. Інфармацыйны выпуск.
8.40. Праграма перадач.
8.45. «Незабыўнае». Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Узяць жывым». Тэлевізійны трохсерыйны мастацкі фільм. 3-я серыя.
16.25. Праграма перадач.
16.30. «Віталь Біянкі». Тэлевізійны фільм.
17.30. Экран дзіцячага фільма. «Аліса ў Краіне цудаў». Мультфільм. 1, 2, 3-я серыі.
18.00. «Незабыўнае». Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Халады ў пачатку вясны». Кароткаметражны мастацкі фільм.
18.30. Панарама. Інфармацыйная праграма.
19.00. Футбол. Чэмпіянат СССР. «Чарнаморац» (Адэса) — «Дынама» (Мінск).
У перапынку **(19.45)** — Наш каментарый. Кола згоды.
20.50. Калыханка.
21.05. Тэлевізійныя дакументальныя фільмы «Сказ пра «царыцу ваз», «Беламорскія ўзоры».
21.40. Рэклама.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

6.30. Раніца.
9.05. Прэм'ера тэлевізійнага дзевяцісерыйнага мастацкага фільма «Плач перапёлкі». 8-я серыя.
10.15. Дзіцячы музычны клуб.
11.00. «Праводзілі мяне на вайну». Пісьменнікі аб вайне.
12.00. ТСН.
12.15. Дзелавы кур'ер.
12.30. «Горад Зеро». Мастацкі фільм.
14.10. Прэм'ера дакументальнага фільма «Асобы геаграфічны пункт». Аб касмадроме Байканур.
14.30. Мультфільмы «Баранкін, будзь чалавекам», «Дом, які пабудаваў Джэк».
15.00. ТСН.
15.15. «Мелодыя на два галасы». Тэлевізійны мастацкі фільм. 1-я серыя.
16.25. Свет захопленых. «Увага, здымаю».
16.40. Фільм — дзецям. «Тры вясёлыя змены». 3-я серыя «Тайна Фенімора».
17.45. Музычная скарбніца. С. Танееў. Сімфонія № 4 дс мінор. Выконвае Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Саюза ССР. Дырыжор Я. Святланаў.
18.30. ТСН. Міжнародны выпуск.
18.45. Дзелавы кур'ер.
19.00. Прэм'ера шасцісерыйнага дакументальнага савецка-германскага фільма «Няхай будзе праклята вайна». Фільм 3-ці «Ілюзія Перамогі».
19.30. «Ты прыпомні, Расія...». Успамінае народная артыстка СССР Н. Сазонава.
19.55. Прэм'ера тэлевізійнага дзевяцісерыйнага мастацкага фільма «Плач перапёлкі». 8-я серыя.
21.00. Час.
21.40. Чалавек і закон.
22.55. Песня-91.
23.50. ТСН.
0.10. «Мелодыі даўніх гадоў». Кінаканцэрт.
1.00. Мультфільмы для дарослых. «Справа ў капелюшы», «Калодзеж», «Ліса, мядзведзь і матацыкл з каляскай», «Намаляваць пачатак».
1.40. М. Мяскоўскі. Сімфанічная паэма «Аластор».
2.00. Прэм'ера тэл. 9-серыйнага мастацкага фільма «Плач перапёлкі». 8-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

17.00. Дакументальны фільм.
18.00. «Колькі каштуе выедзенае яйка».
18.30. Мультфільмы.
19.00. Футбол. Чэмпіянат СССР. «Дынама» (Кіеў) — ЦСКА. Трансляцыя з Кіева.
У перапынку **(19.45)** — Весткі.
20.45. Добрай ночы, малышы!
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. Калаж.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
22.30. Канцэртная сюіта з балета П. І. Чайкоўскага «Спячая прыгажуня».
23.00 Весткі.
23.15. «Ён, яна і дзеці». Тэлевізійны мастацкі фільм.

20 чэрвеня

Праграма Беларускага тэлебачання

8.45. «Незабыўнае». Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю Вялікай Айчыннай вайны. «Доўгія вёрсты вайны». Тэлевізійны трохсерыйны мастацкі фільм. 1-я серыя «Жураўліны крык», 2-я серыя «Атака з ходу».
16.30. Экран дзіцячага фільма. «Разумныя рэчы». Тэлевізійны мастацкі фільм. 1-я серыя.
17.35. «Дзень цудаў». Фільм-канцэрт.
18.00. «Незабыўнае». Фестываль фільмаў і тэлепраграм, прысвечаны 50-годдзю пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «У вайны не жаночы твар». Фільмы 1, 2, 3-ці.
18.45. «Аўтапартрэт з кветкамі». Тэлевізійны фільм.
19.00. Панарама. Інфармацыйная праграма.
19.30. Зачытайце маё пісьмо...
19.35. Да 50-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Зямлі яшчэ баліць». Літаратурная кампазіцыя па вершах П. Панчанкі.
20.20. «Мілы гай». Фільм-канцэрт.
20.30. Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў БССР паведамляе...
20.45. Калыханка.
21.00. «Незнаёмы і дзівосны свет», «Сібіры векавая прыгажосць». Тэлевізійныя дакументальныя фільмы.
21.40. Рэклама.
21.45. На сесіі Вярхоўнага Савета БССР.

Першая агульнасаюзная праграма

9.05. Прэм'ера тэлевізійнага дзевяцісерыйнага мастацкага фільма «Плач перапёлкі». 9-я серыя.
10.10. Чалавек і закон.
11.25. Песні ваенных гадоў у выкананні народнай артысткі СССР Л. Гурчанкі.
12.00. ТСН.
12.15. «Казка пра Бачо і яго маму». Мультфільм.
12.35. Дзіцячая гадзіна (з урокам англійскай мовы).
13.35. Мастацтва і кааперацыя.
14.05. Песня-91.
15.00. ТСН.
15.15. «Мелодыя на два галасы». Тэлевізійны мастацкі фільм. 2-я серыя.
16.30. Свет захопленых. «Птушкі побач з намі».
16.45. «Скарбы затанулых караблёў». Мультфільм.
17.00. «В'етнам. Будні і святы».
17.45. ...Да 16 і старэйшым.
18.30. ТСН. Міжнародны выпуск.
18.45. Мультфільмы «Крот у заапарку», «Крот і зялёная зорка» (ЧСФР).
19.00. Прэм'ера шасцісерыйнага дакументальнага савецка-германскага фільма «Няхай будзе праклята вайна». Фільм 4-ы «Бітва за Ленінград»
19.30. М. Равель. Другая сюіта з балета «Дафніс і Хлоя».
19.50. «Зямля — наш агульны дом». Тэлевізійны фотаконкурс.
19.55. Прэм'ера тэлевізійнага дзевяцісерыйнага мастацкага фільма «Плач перапёлкі». 9-я серыя.
21.00. Час.
21.40. Паводле зводак МУС СССР.
21.55. Фестываль салдацкай песні.
0.10. ТСН.
0.30. Канцэрт аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Дзяржтэлерадыё СССР. Дырыжор Пітэр Цібарыс (ЗША).
1.30. «Байкальскія старыя». Тэлевізійны дакументальны фільм.
2.20. Прэм'ера тэлевізійнага дзевяцісерыйнага мастацкага фільма «Плач перапёлкі». 9-я серыя.

Другая агульнасаюзная праграма

17.00. Грані. Мастацка-публіцыстычная праграма.
18.00. Майстры. «Лёс Генадзя Айгі».
18.45. Парламенцкі веснік Расіі.
19.00. Спартыўнае арыентаванне. Спаборніцтвы на прызы тэлебачання.
19.20. Аб'ектыў.
20.00. Весткі.
20.15. Добрай ночы, малышы!
20.30. Індыйскае дваяборства. Перадача з Крылацкага.
21.00. Час (з сурдаперакладам).
21.40. На сесіі Вярхоўнага Савета РСФСР.
22.30. Музычныя навіны.
22.45. Рыгор Бакланаў. Прашу слова.
23.00. Весткі.
23.15. Крымінальны канал. «Зусім сакрэтна».

РАДЫЁ

20 чэрвеня

10.15 — для дзяцей М. Вышынскі. «Сястрычка Алёнка і браток Іванка». Амаль казка. 10.28 — «Казка старога дома». Радыёпастаноўка па матывах англійскіх народных казак. 11.20 — да 50-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны. «Суровыя ўрокі гісторыі». Нататкі Б. Далгатовіча. 12.00 — радыёстанцыя «Саюз». 12.30 — «У абедзенны перапынак». Інфармацыйна-музычная праграма. 13.30 — «На хвалі часу». 14.10 — «Адказнасць». Радыёнарыс. 14.50 — «Для добрага настрою людзей». Пра ансамбль народнай музыкі Мінскага маторнага завода. 15.30 — У «Світанку» «Рунь узышла». Радыёрасказ. 16.15 — «Рамантыкі». 17.15 — канцэртная праграма з удзелам папулярных эстрадных выканаўцаў. 17.45 — «Пошта радыё» 18.40 — «Галасы рэспублік». 19.30 — «Парламенцкі дзённік». 20.00 — вячэрняя казка. 20.10 — «Дзень нашага жыцця». На сесіі Вярхоўнага Савета БССР. 20.45 — вершы М. Янчанкі. 21.00 — «Ад шчырага сэрца». Музычная праграма па пісьмах радыёслухачоў. 22.15 — гуманітарна-інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 23.15 — радыёстанцыя «Юнацтва».

НАДВОР'Е

19 чэрвеня

Усход, захад, даўжыня дня: Мінск — 4.36, 21.44, 17.08; Віцебск — 4.18, 21.43, 17.25; Магілёў —4.26, 21.37, 17.07; Гомель — 4.32, 21.22, 16.50; Гродна — 4.53, 21.58, 17.05; Брэст— 5.03, 21.49, 16.46.

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца пераменная воблачнасць, кароткачасовыя навальнічныя дажджы, па ўсходу рэспублікі месцамі з градам. Максімальная тэмпература паветра па заходняй частцы рэспублікі — 17—22, па ўсходняй — 25—30 градусаў цяпла. Тэмпература паветра ў Гродна — 17—19, Брэсце — 18—20, Мінску — 24—26, Віцебску — 25—27, Магілёве — 26—28, Гомелі — 28—30 градусаў цяпла.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

ТАСС паведамляе: прэзідэнт РСФСР юрыдычна выбраны.

Артыкул на актуальную тэму. **Ці законныя патрабаванні палітычных апанентаў КПСС аб нацыяналізацыі яе ўласнасці?**

Зварот Усесаюзнага Савета ветэранаў вайны, працы і Узброеных Сіл, Савецкага Камітэта ветэранаў вайны ў сувязі з 50-годдзем пачатку Вялікай Айчыннай вайны.

«Хто дапаможа лесу?» Аўтар Е. Пушкін заклапочаны тым, што ў рэспубліцы няма адзінай стратэгіі развіцця лясной гаспадаркі.

Гутарка з дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР Л. А. Зверавым на тэму **«Медыцына — не тая галіна, якая падлягае першачарговай прыватызацыі».**

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

НАШ АДРАС

220041, гор. Мінск, Ленінскі праспект, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52; 32-41-92, рэкламы і аб'яў — 32-35-91, навін — 32-60-13.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Тыраж 102.822.
Індэкс 63850.
Зак. № 118.

Выходзіць 250 разоў на год.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12